

Agenda – Y Pwyllgor Deisebau

Lleoliad: I gael rhagor o wybodaeth cysylltwch a:
Ystafell Bwyllgora 1 – Y Senedd **Graeme Francis** – Clerc y Pwyllgor
Dyddiad: Dydd Mawrth, 1 Hydref 2019 **Ross Davies** – Diprwy Glerc
Amser: 09.00 0300 200 6565
SeneddDeisebau@cynulliad.cymru

- 1 Cyflwyniad, ymddiheuriadau, dirprwyon a datganiadau o fuddiant**
(Tudalennau 1 – 21)
- 2 Deisebau newydd**
 - 2.1 P-05-898 Dylid gwahardd defnyddio byrddau A yng Nghymru
(Tudalennau 22 – 29)
 - 2.2 P-05-899 Bysiau i bobl nid er elw
(Tudalennau 30 – 43)
 - 2.3 P-05-900 Ymchwilio i'r ffordd y mae rhieni'n cael eu trin gan y
gwasanaethau cyhoeddus
(Tudalennau 44 – 53)
 - 2.4 P-05-901 Gwahardd Gwerthu Ffwr Anifeiliaid yng Nghymru
(Tudalennau 54 – 65)
 - 2.5 P-05-902 Iechyd Meddwl Tadau (Iechyd Meddwl Tadau Newydd)
(Tudalennau 66 – 76)
 - 2.6 P-05-903 Ffilmio a Recordio Cyfarfodydd Cyngor
(Tudalennau 77 – 84)
- 3 Y wybodaeth ddiweddaraf am ddeisebau blaenorol**
 - 3.1 P-05-797 Sicrhau mynediad i'r feddyginiaeth ffibrosis systig, Orkambi, fel
mater o frys
(Tudalennau 85 – 92)

3.2 P-05-869 Datgan Argyfwng Hinsawdd a gosod targedau di-garbon ym mhob polisi

(Tudalennau 93 – 99)

3.3 P-05-891 Mae angen dod â phrofion Darllen a Rhifedd Cenedlaethol ar gyfer plant mor ifanc â 6 oed i ben ar unwaith

(Tudalennau 100 – 101)

4 Sesiwn Dystiolaeth 1: P-05-886 Stopio'r Llwybr Coch (coridor yr A55 A494)

(Tudalennau 102 – 118)

- Tom Rippeth, deisebydd
- Mike Webb, deisebydd

5 Sesiwn Dystiolaeth 2: P-05-886 Stopio'r Llwybr Coch (coridor yr A55 A494)

(Tudalennau 119 – 123)

- Iwan Prys Jones, Rheolwr Rhaglen, Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru
- Stephen Jones, Prif Swyddog Gwasanaethau Stryd a Chludiant, Cyngor Sir y Fflint
- Cyng Carolyn Thomas, Dirprwy Arweinydd y Cyngor ac Aelod Cabinet Gwasanaethau Stryd a Chefn Gwlad, Cyngor Sir y Fflint

6 Cynnig o dan Reol Sefydlog 17.42 i benderfynu gwahardd y cyhoedd o'r cyfarfod ar gyfer y busnes a ganlyn:

Eitem 7

7 Trafod Sesiynau Tystiolaeth Blaenorol

P-05-886 Stop the Red Route (A55/A494 corridor)

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon

Eitem 2.1

P-05-898 Dylid gwahardd defnyddio byrddau A yng Nghymru

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Angharad Paget-Jones, ar ôl casglu cyfanswm o 80 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Deiseb i wahardd y defnydd o fyrddau A ar gyfer hysbysebu yng Nghymru. Mae byrddau A yn gwneud ein palmentydd yn anniben ac maent hefyd yn peri risg enfawr i bobl anabl gan eu bod yn golygu yn aml fod rhaid i bobl mewn cadair olwyn neu bobl â nam ar eu golwg fynd ar yr heol er mwyn mynd heibio iddynt.

Mae hyn yn broblem yn arbennig mewn mannau a rennir, megis canol dinasoedd, yn ogystal ag mewn trefi arfordirol lle mae'r palmentydd yn gulach.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Aberafan
- Gorllewin De Cymru

P-05-898 Dylid gwahardd defnyddio byrddau A yng Nghymru

Y Pwyllgor Deisebau | 1 Hydref 2019
Petitions Committee | 1 October 2019

Papur Briffio gan y Gwasanaeth Ymchwil:

Rhif y ddeiseb: P-05-898

Teitl y ddeiseb:

Geiriad y ddeiseb: Deiseb i wahardd y defnydd o fyrddau A ar gyfer hysbysebu yng Nghymru. Mae byrddau A yn gwneud ein palmentydd yn anniben ac maent hefyd yn peri risg enfawr i bobl anabl gan eu bod yn golygu yn aml fod rhaid i bobl mewn cadair olwyn neu bobl â nam ar eu golwg fynd ar yr heol er mwyn mynd heibio iddynt.

Mae hyn yn broblem yn arbennig mewn mannau a rennir, megis canol dinasoedd, yn ogystal ag mewn trefi arfordirol lle mae'r palmentydd yn gulach.

Cefndir

Mae 'byrddau A' yn fyrddau hysbysebu cludadwy sy'n cael eu gosod y tu allan i fusnesau ac adeiladau eraill. Mae eu defnydd yng Nghymru yn cael ei reoleiddio drwy'r broses gynllunio a thrwy'r gyfraith sy'n ymwneud â phrifyrdd.

O safbwynt cynllunio, ymdrinnir â materion hysbysebu yn gyffredinol drwy ddeddfwriaeth a pholisi. Yng Nghymru, mae'r *Rheoliadau Cynllunio Gwlad a Thref (Rheoli Hysbysebion) 1992* (fel y'i diwygiwyd) (y Rheoliadau), sef rheoliadau a wnaed o dan *Ddeddf Cynllunio Gwlad a Thref 1990*, yn berthnasol.

Yn ogystal, mae canllawiau Llywodraeth Cymru ar gyfer rheoli hysbysebion awyr agored wedi'u nodi yn [Nodyn Cyngor Technegol \(TAN\) 7: Rheoli Hysbysebion Awyr Agored \(1996\)](#), ac maent yn cael eu hategu gan ddau gylchlythyr cynllunio: [cylchlythyr 14/92](#) a [cylchlythyr 70/94](#).

Mae'r Rheoliadau'n nodi pum amod safonol yn Atodlen 1 sy'n berthnasol i bob hysbyseb: eu bod yn cael eu cynnal mewn cyflwr glân a thaclus; eu bod yn ddiogel; bod ganddynt ganiatâd perchennog y safle; nad ydynt yn cuddio rhai arwyddion swyddogol; a'u bod yn cael eu symud yn ofalus lle bo angen gan yr awdurdod cynllunio lleol.

Yn fwy cyffredinol, mae'r Rheoliadau'n nodi'r ffaith na ellir arddangos hysbysebion heb 'gydsyniad penodol' yr awdurdod cynllunio, oni bai:

- eu bod yn syrthio i un o'r 10 categori o hysbysebion, a nodir yn Atodlen 2, sydd fel arfer wedi'u heithrio o reolaeth yr awdurdod cynllunio lleol – er enghraifft, hysbysebion ar dir caeedig fel y tir sydd yn gorwedd o fewn gorsaf fysiau neu orsaf reilffordd;
- eu bod yn hysbysebion sydd â 'chydysniad tybiedig' awtomatig, yn rhinwedd y ffaith eu bod yn syrthio i un o'r 14 o gategoriâu a nodir yn Atodlen 3. Mae'r rhain yn cynnwys hysbysebion (gan gynnwys byrddau A) sydd yng nghwrt blaen adeilad busnes ac sy'n ymwneud â'r busnes hwnnw, rhai hysbysebion dros dro, hysbysiadau bach fel enw cwmni sy'n cael eu harddangos ar y safle, ac ati.

Yn y ddau achos, mae hysbysebion ym mhob categori yn aml yn ddarostyngedig i ofynion sy'n ymwneud, er enghraifft, â'u maint cyffredinol neu faint y llythrennau arnynt, neu a ellir eu goleuo, ac ati.

Oni bai bod y bwrdd A yn syrthio i un o'r categorïau hyn, bydd angen cydsyniad penodol yn ei gylch. Fodd bynnag, mae Rheoliad 4 yn nodi y bydd yr awdurdod cynllunio lleol dim ond yn arfer ei bwerau er mwyn amwynder a diogelwch y cyhoedd.

Yn ogystal â'r broses gynllunio, mae angen caniatâd y cyngor perthnasol ar fyrddau sydd ar briffyrdd, gan gynnwys troedffyrdd, o dan [a115E o Ddeddf Priffyrdd 1980](#). Mae [adran 130 o'r Ddeddf](#) hefyd yn gosod y dyletswydd a ganlyn ar awdurdodau priffyrdd, gan gynnwys awdurdodau lleol fel yr awdurdodau priffyrdd ar gyfer y rhwydwaith ffyrdd lleol:

... to assert and protect the rights of the public to the use and enjoyment of any highway for which they are the highway authority, including any roadside waste which forms part of it.

Mae adran 130 hefyd yn gosod dyletswydd ar gynghorau i atal, cyn belled ag y bo modd, unrhyw rwystrau i unrhyw briffordd. Mae rhwystro'r briffordd yn fwriadol yn drosedd o dan [adran 137 o'r Ddeddf](#).

Effaith Byrddau A

Mae'r defnydd o fyrddau A wedi cael ei feirniadu gan ystod o sefydliadau. Er enghraifft, dyma'r sylwadau a geir ar [wefan yr RNIB](#):

By their very nature A-boards obstruct pedestrians from being able to move in a straight line along the pavement. They present a trip and collision hazard, especially to people who cannot see them and who use mobility aids.

Mewn adroddiad a gyhoeddwyd ym mis Chwefror 2015 – [Who Put That There: the barriers to blind and partially sighted people getting out and about](#) – mae'r RNIB yn olrhain tystiolaeth sy'n yn dangos pa mor anniogel y gall cymdogaethau lleol ac amgylchedd y stryd fod i'r rhai

sydd wedi colli eu golwg. Er ei fod yn canolbwyntio ar Loegr, mae'r adroddiad yn ystyried ystod o rwystrau a materion eraill, gan gynnwys byrddau A.

Mae'r adroddiad yn cyfeirio at arolwg a gynhaliwyd gyda thros 500 o bobl ddall a rhannol ddall yn Lloegr. Dangosodd yr arolwg hwnnw fod 49 y cant o'r bobl dan sylw wedi taro i mewn i fyrddau A yn ystod y tri mis blaenorol. Galwodd yr RNIB am adolygiad o'r canllawiau cenedlaethol, gan ddatgan y dylid eu cryfhau. Galwodd hefyd am gamau i weithredu siarter stryd ar lefel leol, ac am adolygiad gan awdurdodau lleol o'r polisïau sy'n gysylltiedig â'r rhwystrau mwyaf cyffredin, gan gynnwys byrddau A.

Mae materion yn ymwneud ag 'annibendod stryd' hefyd wedi cael eu codi gan Living Streets, a hynny drwy ei ymgyrch [Pavements for People](#), a chan sefydliad Guide Dogs, drwy ei ymgyrch [Streets Ahead](#).

Ym mis Mai 2018, [cymeradwyodd Pwyllgor Trafnidiaeth ac Amgylchedd Cyngor Caeredin waharddiad ledled y ddinas](#) ar yr holl strwythurau hysbysebu dros dro a geir ar y stryd, fel byrddau hysbysebu. Daeth y gwaharddiad i rym ym mis Tachwedd 2018. Yn flaenorol, roedd gan y cyngor bolisi yn gwahardd y defnydd o strwythurau hysbysebu ar bedair stryd ddethol yng nghanol y ddinas. Roedd Living Streets ac RNIB yn rhan o'r ymgyrch dros y gwaharddiad, a nododd Living Streets [fod yr ymgyrch wedi bod yn llwyddiant](#).

Fodd bynnag, ym mis Ebrill 2018, cyn i'r penderfyniad gael ei gymeradwyo, cyhoeddodd Ffederasiwn y Busnesau Bach (FSB) yn yr Alban [friff ar gyfer Cyngor Caeredin](#) ynghylch y gwaharddiad arfaethedig. Nododd yr adroddiad fod llawer o fusnesau lleol yn 'cydymdeimlo' â'r nod o leihau annibendod ar y strydoedd. Fodd bynnag, amlygodd y papur ystod o rwystrau, gan gynnwys: dodrefn stryd, gwastraff symudol a biniau ailgylchu, cerbydau sydd wedi'u parcio'n anghyfrifol ac yn anghyfreithlon, yn ogystal â gweithgareddau sy'n gysylltiedig â masnach fel manau bwyta ac yfed ar y stryd, nwyddau a byrddau hysbysebu.

Dywedodd fod yn rhaid i'r Cyngor fabwysiadu dull cyfannol yn hytrach na chanolbwyntio ar un agwedd ar y broblem yn unig.

Mae'r adroddiad yn cynnwys tystiolaeth gan fusnesau lleol sy'n pwysleisio pwysigrwydd byrddau A o ran sicrhau bod cwsmeriaid yn ymwybodol bod y busnes yn bodoli, gan gynnwys y dyfyniadau a ganlyn gan aelodau'r FSB:

"[A] ban could prove a significant blow to many struggling small businesses throughout Edinburgh." – Aelod o'r FSB

"This will have a detrimental effect on small shops, cafes and galleries." – Aelod o'r FSB

"The ban on A-boards would I am sure be the final nail in many small business's coffin." – Aelod o'r FSB

"It is tough as hell having a business in a basement – customers can't find you, don't notice you and don't look down at your shop when they are walking along the road.

My A-board brings me ALL the footfall that I get. Customers constantly tell me they only noticed us because they saw our sign.” – Aelod o'r FSB

Y camau y mae Llywodraeth Cymru wedi'u cymryd

Mae llythyr a anfonwyd gan y Gweinidog Tai a Llywodraeth Leol at y Cadeirydd yn tynnu sylw at adrannau 130 a 137 o Ddeddf Priffyrdd 1980 (trafodwyd uchod).

Mae'n dweud:

I am not convinced that there is sufficient evidence to suggest a need for specific and further action at a national level. In cases where A boards are being deployed irresponsibly, then there is capacity to deal with these at a local level and through the enforcement of existing regulations.

Mae'r Gweinidog yn tynnu sylw at a cyllid a ddyrannwyd gan Lywodraeth Cymru i Anabledd Cymru er mwyn galluogi'r sefydliad i weithredu fel y corff sy'n cynrychioli pobl anabl a'u sefydliadau yng Nghymru. Mae hefyd yn nodi:

The Disability Equality Forum, of which the Deputy Minister and Chief Whip is the Chair, will consider this issue at the next meeting in the autumn.

Camau Gweithredu Cynulliad Cenedlaethol Cymru

Ymddengys nad yw'r Cynulliad eisoes wedi ystyried y defnydd o fyrddau A at ddibenion hysbysebu.

Gwneir pob ymdrech i sicrhau bod y wybodaeth yn y papur briffio hwn yn gywir adeg ei gyhoeddi. Dylai darllenwyr fod yn ymwybodol nad yw'r papurau briffio hyn yn cael eu diweddarau o reidrwydd na'u diwygio fel arall i adlewyrchu newidiadau dilynol.

Ein cyf/Our ref JJ/06248/19

Janet Finch-Saunders AC
Cadeirydd - Y Pwyllgor Deisebau
Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Tŷ Hywel
Bae Caerdydd
Caerdydd
CF99 1NA

15 Awst 2019

Annwyl Janet,

Diolch am eich llythyr dyddiedig 17 Gorffennaf yn gofyn fy marn ynghylch deiseb a ddaeth i law'r pwyllgor yn galw am wahardd y defnydd o fyrddau A ar gyfer hysbysebu yng Nghymru.

Yng Nghymru, mae gennym ddeddfwriaeth y gall awdurdodau lleol ei defnyddio i symud rhwystrau ar y briffordd. Er enghraifft, dan Adran 130 y Ddeddf Priffyrdd, dyletswydd yr awdurdod priffyrdd yw gofodi a diogelu hawliau'r cyhoedd i ddefnyddio a mwynhau'r briffordd. Mae holl awdurdodau lleol Cymru yn awdurdodau priffyrdd. Hefyd, dan Adran 137 y Ddeddf, mae'n drosedd i rwystro teithio rhydd ar y briffordd yn fwriadol.

Nid wyf yn argyhoeddedig bod digon o dystiolaeth i awgrymu bod angen camau penodol a phellach ar lefel genedlaethol. Mewn achosion lle caiff byrddau A eu defnyddio yn anghyfrifol, gellir ymdrin â'r rhain ar lefel leol a thrwy orfodi'r rheoliadau presennol.

Mae Anabledd Cymru wedi cael arian grant o £537k dros y tair blynedd 2017-20 o'r Grant Cydraddoldeb a Chynhwysiant i weithredu fel y corff sy'n cynrychioli pobl anabl a'u sefydliadau yng Nghymru. Mae hyn yn cynnwys gweithio gyda Llywodraeth Cymru a chyrrff cyhoeddus eraill i sicrhau bod barn pobl anabl yn cael ei chlywed. Mae Anabledd Cymru yn eistedd ar nifer fawr o'n grwpiau rhanddeiliaid a gofynnir iddynt yn aml i gynghori ar ddogfennau ymgynghori Llywodraeth Cymru.

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1NA

Gohebiaeth.Julie.James@llyw.cymru
Correspondence.Julie.James@gov.Wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Bydd y Fforwm Cydraddoldeb i Bobl Anabl, y mae'r Dirprwy Weinidog a'r Prif Chwip yn ei Gadeirio, yn ystyried y mater hwn yn eu cyfarfod nesaf yn ystod yr hydref.

Yn gywir,

Julie James AC/AM

Y Gweinidog Tai a Llywodraeth Leol

Minister for Housing and Local Government

P-05-898 Ban the use of A boards in Wales, Correspondence – Petitioner to Committee, 23.09.19

Hi,

Thank you for sending this though.

I've put some comments together:

I would like to firstly point out that this petition is backed by the RNIB there will be a representative of the charity coming with me to hand over the petition on Wednesday, and I'd like to suggest getting in touch with your Scottish counterparts to see how they have made this a success, I'm sure they'd be more than happy to explain why it's important.

Disabled people already have to contend with so much in public places, as they weren't build for us in mind in the first place. I can only speak on behalf of a blind person but in my experience I have to try and avoid street furniture, bikes, skateboards and cars in shared spaces, pavement parking, uncontrolled tactile paving and much more on a daily basis. This petition isn't asking for the world it's already a reality in Scotland all I'm asking is for A-Boards to be banded they take up valuable pavement space which results in disabled people often having to go onto the road. Please don't wait until someone is seriously injured or killed as a result to take action.

The fact your unable to see a reason why it's needed is exactly why it is, you're looking at it from an abled bodied point of view, please try looking at from someone who's sight is severely impaired.

Yes, councils do have the power to remove obstruction but the fact is they don't. They don't show compassion and it shouldn't be down to disabled people who have faced an issue to report it.

I'd be happy to go though and meet with the health and safety or transport minister to highlight the issue and I gladly invite all to meet on Wednesday.

Thank you for taking the time to listen to me.

Kind regards,

Angharad Paget-Jones

Eitem 2.2

P-05-899 Bysiau i bobl nid er elw

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Cllr Carolyn Thomas, ar ôl casglu cyfanswm o 514 lofnodion ar-lein a 3,164 ar bapur, sef cyfanswm o 3,705 o lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Rydym yn galw ar Gynulliad Cenedlaethol Cymru i annog Llywodraeth Cymru i reoleiddio cwmnïau bysiau masnachol a rhoi pwerau a chyllid i Awdurdodau Lleol i gynnal gwasanaethau sy'n diwallu anghenion pobl leol orau. Yn ogystal â darparu mynediad at gyflogaeth ac addysg, mae trafndiaeth gyhoeddus yn fater cymdeithasol, iechyd a lles sy'n dod yn fwyfwy pwysig wrth i wasanaethau bws gael eu cwtogi, gan effeithio ar iechyd meddwl a chorfforol llawer o drigolion a fydd yn dod yn ynysig yn gymdeithasol ac yn methu â chyrraedd gwasanaethau sylfaenol.

Gwybodaeth ychwanegol:

Mae cwmnïau bysiau yn cwtogi ar lawer o wasanaethau craidd a arferai weithredu heb gymhorthdal neu gyda braidd ddim cymhorthdal. Nid yw cwmnïau yn tendro am gontractau newydd ac mae rhai yn gofyn am symiau chwe ffigur yn gymhorthdal er mwyn parhau i weithredu. Nid oes modd i Awdurdodau Lleol fforddio hyn gan eu bod yn wynebu pwysau cyllidebol. Ni all Awdurdodau Lleol redeg gwasanaethau mewn cystadleuaeth â'r cwmnïau. Mae'n cymryd gormod o amser i deithio i'r gwaith gan fod gwasanaethau uniongyrchol yn cael eu cwtogi, hyd yn oed os ydynt ar gael, ac mae rhai yn orlawn. Pobl hŷn yw mwyafrif y trigolion sy'n dod i'r llu o gyfarfodydd cyhoeddus a gynhaliwyd gennym, ac maent yn pryderu am gael mynediad at wasanaethau, cadw apwyntiadau iechyd a dod yn ynysig. Mae unigrwydd yn broblem fawr yn ein cymdeithas. Ein nod yw galluogi pobl hŷn i fyw yn eu cartrefi eu hunain yn hirach. Ein nod yw iddynt aros yn feddyliol ac yn gorfforol heini ac egniol. Mae bysiau cyhoeddus bellach yn fater brys o bwys mawr y mae angen mynd i'r afael ag ef yn gyflym.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Alun a Glannau Dyfrdwy
- Gogledd Cymru

Deiseb: Bysiau i bobl nid er elw

Y Pwyllgor Deisebau | 1 Hydref 2019
Petitions Committee | 1 October 2019

Briff Ymchwil:

Rhif y ddeiseb: P-05-899

Teitl y ddeiseb: Bysiau i bobl nid er elw

Testun y ddeiseb:

Rydym yn galw ar Gynulliad Cenedlaethol Cymru i annog Llywodraeth Cymru i reoleiddio cwmnïau bysiau masnachol a rhoi pwerau a chyllid i Awdurdodau Lleol i gynnal gwasanaethau sy'n diwallu anghenion pobl leol orau. Yn ogystal â darparu mynediad at gyflogaeth ac addysg, mae trafndiaeth gyhoeddus yn fater cymdeithasol, iechyd a lles sy'n dod yn fwyfwy pwysig wrth i wasanaethau bws gael eu cwtdogi, gan effeithio ar iechyd meddwl a chorfforol llawer o drigolion a fydd yn dod yn ynysig yn gymdeithasol ac yn methu â chyrraedd gwasanaethau sylfaenol.

Mae cwmnïau bysiau yn cwtdogi ar lawer o wasanaethau craidd a arferai weithredu heb gymhorthdal neu gyda braidd ddim cymhorthdal. Nid yw cwmnïau yn tendro am gontractau newydd ac mae rhai yn gofyn am symiau chwe ffigur yn gymhorthdal er mwyn parhau i weithredu. Nid oes modd i Awdurdodau Lleol fforddio hyn gan eu bod yn wynebu pwysau cyllidebol. Ni all Awdurdodau Lleol redeg gwasanaethau mewn cystadleuaeth â'r cwmnïau. Mae'n cymryd gormod o amser i deithio i'r gwaith gan fod gwasanaethau uniongyrchol yn cael eu cwtdogi, hyd yn oed os ydynt ar gael, ac mae rhai yn orlawn. Pobl hŷn yw mwyafrif y trigolion sy'n dod i'r lluo o gyfarfodydd cyhoeddus a gynhaliwyd gennym, ac maent yn pryderu am gael mynediad at wasanaethau, cadw apwyntiadau iechyd a dod yn ynysig. Mae unigrwydd yn broblem fawr yn ein cymdeithas. Ein nod yw galluogi pobl hŷn i fyw yn eu cartrefi eu hunain yn hirach. Ein nod yw iddynt aros yn feddyliol ac yn gorfforol heini ac egniol. Mae bysiau cyhoeddus bellach yn fater brys o bwys mawr y mae angen mynd i'r afael ag ef yn gyflym.

Cefndir

O dan [Ddeddf Trafnidiaeth 1985](#), cafodd gwasanaethau bysiau lleol yn y DU eu dadreoleiddio y tu allan i Lundain. Mae hyn yn golygu y gall gweithredwr sydd wedi'i drwyddedu'n briodol gofrestru unrhyw wasanaeth y mae'n ei ddewis ar sail fasnachol. Ar hyn o bryd, er y gall awdurdodau lleol wahodd tendrau am lwybrau neu wasanaethau ychwanegol lle maent o'r farn nad yw anghenion cymdeithasol yn cael eu diwallu yn fasnachol, ni all gwasanaeth a gyflwynwyd drwy dendr gystadlu ag un masnachol.

Fodd bynnag fe wnaeth [Deddf Cymru 2017](#) ddatganoli nifer o bwerau trafndiaeth allweddol, ac ym mis Rhagfyr 2018 cyhoeddodd Llywodraeth Cymru ei ['Phapur Gwyn: Gwella trafndiaeth gyhoeddus'](#). Gallai'r cynigion arwain at newidiadau mawr i'r ffordd y mae gwasanaethau bysiau yng Nghymru yn gweithredu. Maent yn cynnwys rhoi pwerau i awdurdodau lleol redeg eu gwasanaethau bysiau eu hunain, sef yr hyn y mae'r deisebwyr yn galw amdano, a phwerau i weithredu masnachfaint bysiau, sef math o reoliad.

Deddf Cymru 2017

Fel yr amlinellwyd, fe wnaeth [Deddf Cymru 2017](#) ddatganoli nifer o bwerau trafndiaeth ac, wrth baratoi i'r Ddeddf ddod i rym, cynhaliodd Llywodraeth Cymru ymgynghoriad yn ystod 2017 ar [gynigion i wella gwasanaethau bysiau lleol](#), ar ei [chynllun tocynnau rhatach](#) ac ar [drwyddedu tacsis a cherbydau hurio preifat](#).

Defnyddiwyd yr ymgynghoriadau hyn fel sail ar gyfer cynigion y Papur Gwyn a gyhoeddwyd ym mis Rhagfyr 2018. Daeth yr ymgynghoriad cyhoeddus ffurfiol i ben ar 27 Mawrth 2019 ac [mae crynodeb o'r ymatebion wedi'i gyhoeddi](#).

Datganiad deddfwriaethol

Ar 16 Gorffennaf 2019, cyhoeddodd y Prif Weinidog, Mark Drakeford, [raglen ddeddfwriaethol Llywodraeth Cymru](#) ar gyfer gweddill tymor cyfredol y Cynulliad. Nododd y Prif Weinidog y bydd Llywodraeth Cymru:

...yn cyflwyno Bil trafndiaeth gyhoeddus yn ystod y tymor hwn o'r Cynulliad [pwyslais wedi'i ychwanegu gan y Gwasanaeth Ymchwil], gan adeiladu ar y cynigion yn y Papur Gwyn 'Gwella Trafnidiaeth Gyhoeddus'. Bydd y Bil hwn yn rhan allweddol o'r diwygiadau ehangach i wasanaethau bysiau yma yng Nghymru [pwyslais wedi'i ychwanegu gan y Gwasanaeth Ymchwil] ...

Cynigion Papur Gwyn ar gyfer gwasanaethau bysiau

Ar 24 Gorffennaf 2019, cyhoeddodd Gweinidog yr Economi a Thrafnidiaeth, Ken Skates, ddatganiad ysgrifenedig yn rhoi [diweddariad ar y Bil Trafnidiaeth Gyhoeddus \(Cymru\) a'r agenda ar gyfer diwygio gwasanaethau bysiau yn ehangach](#).

Yn y datganiad, mae'r Gweinidog yn amlinellu y:

...bydd y Bil yn rhoi darpariaethau galluogi yn eu lle a fydd yn darparu set o ddulliau i'w hystyried gan awdurdodau lleol wrth gynllunio a chyflenwi gwasanaethau bysiau, **gan gynnwys gweithio partneriaeth gwell, mansachfreinio a gwasanaethau bysiau a redir gan awdurdodau lleol [pwyslais wedi'i ychwanegu gan y Gwasanaeth Ymchwil].**

Cyhoeddwyd [Asesiad Effaith Rheoleiddiol drafft](#) ar gyfer y Bil hefyd.

Partneriaethau Ansawdd Estynedig

Ar hyn o bryd, gall awdurdodau lleol sefydlu cynlluniau partneriaeth ansawdd gwirfoddol a statudol gyda gweithredwyr bysiau. Cynllun partneriaeth ansawdd yw cytundeb rhwng awdurdod lleol ac un neu fwy o weithredwyr bysiau lle mae'r awdurdod yn darparu cyfleusterau penodol ar hyd llwybrau bysiau fel lonydd bysiau, ac yn gyfnewid am hynny mae gweithredwyr sy'n dymuno defnyddio'r cyfleusterau hynny'n cytuno i ddarparu gwasanaethau o ansawdd arbennig. Mae partneriaethau statudol wedi'u seilio ar gytundeb y gellir ei orfodi'n gyfreithiol.

Mae'r Papur Gwyn yn nodi'n glir bod Llywodraeth Cymru yn bwriadu cadw'r opsiynau presennol hyn ond y bydd hefyd yn caniatáu i **Partneriaethau Ansawdd Estynedig** gael eu sefydlu.

Byddai Partneriaethau Ansawdd Estynedig yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol a gweithredwyr bysiau weithio gyda'i gilydd i ddatblygu cynllun ar gyfer darparu gwasanaethau bysiau gwell a galluogi awdurdodau lleol i osod ystod llawer ehangach o safonau gwasanaeth ar weithredwyr nag sy'n bosibl o dan y cynllun partneriaeth ansawdd presennol.

Masnachfreinio bysiau

Roedd y Papur Gwyn yn cynnig y dylai awdurdodau lleol gael pwerau i fasnachfreinio gwasanaethau bysiau. Yn y bôn, ffordd o ddad-reoleiddio'r diwydiant bysiau yw masnachfreinio. Byddai awdurdodau lleol yn nodi pa wasanaethau bysiau y dylid eu darparu mewn ardal, gan gynnwys llwybrau, safonau cerbydau, amserlenni a phris tocynnau. Byddai contractau i ddarparu'r gwasanaethau hyn yn cael eu dyfarnu i weithredwyr drwy dendr. Byddai gan y gweithredwr llwyddiannus hawl llwyr i ddarparu gwasanaethau yn ardal y fasnachfaint.

Gwasanaethau bysiau gan awdurdodau lleol

Ar hyn o bryd, mae *Deddf Trafnidiaeth 1985* yn gwahardd awdurdodau lleol rhag gweithredu cwmnïau bysiau, ac eithrio o dan rai amgylchiadau cyfyngedig. **Mae'r Papur Gwyn yn amlinellu cynigion i roi pŵer i awdurdodau lleol redeg gwasanaethau lleol naill ai'n uniongyrchol neu drwy gwmni hyd braich sy'n eiddo i'r awdurdod lleol ac a sefydlwyd at y diben hwn.**

Mae Llywodraeth Cymru yn dadlau y byddai hyn yn goresgyn problemau sy'n codi pan nad yw gwasanaethau masnachol yn diwallu anghenion lleol. Er enghraifft, pan mai ychydig iawn o dendrau sy'n cael eu cyflwyno ar gyfer gwasanaethau contract y mae Llywodraeth Cymru yn eu hystyried sy'n lleihau cystadleuaeth ac yn cynyddu'r gost.

Cynigion eraill

Mae'r Papur Gwyn hefyd yn cynnig cyflwyno pwerau sy'n caniatáu i Weinidogion Cymru ei gwneud yn ofynnol i weithredwyr bysiau ac eraill ryddhau gwybodaeth am wasanaethau bysiau. Byddai'r cynigion hyn yn galluogi awdurdodau lleol i'w gwneud yn ofynnol i weithredwyr ddarparu gwybodaeth am amrywio a chanslo gwasanaethau, gyda'r nod o sicrhau bod teithwyr bob amser yn gallu cael gafael ar y wybodaeth gywir.

Mae Llywodraeth Cymru hefyd yn cynnig cynyddu'r oedran i fod yn gymwys ar gyfer tocyn bws am ddim o dan ei [Chynllun Tocynnau Teithio Rhatach](#). Mae'r Papur Gwyn yn cynnig bod yr oedran bod yn gymwys hwn yn cynyddu i'r un lefel ag oedran pensiwn menywod. Mae hefyd yn nodi y byddai'r oedran i fod yn gymwys yn cynyddu fesul tipyn yn hytrach nag mewn un cam ac na fyddai unrhyw berson sydd â thocyn teithio ar adeg y newidiadau yn colli ei hawl.

Camau gan Lywodraeth Cymru

Fel y nodwyd yn llythyr Gweinidog yr Economi a Thrafnidiaeth at y Cadeirydd, dyddiedig 15 Awst 2019, bydd Llywodraeth Cymru yn:

...cyflwyno Bil Trafnidiaeth Gyhoeddus yn ystod tymor hwn y Cynulliad, gan adeiladu ar y cynigion yn y Papur Gwyn 'Gwella Trafnidiaeth Gyhoeddus' a gafodd ei lansio ar gyfer ymgynghoriad y llynedd.

Dywedodd y Gweinidog hefyd y bydd y Bil "yn rhan o ddiwygiadau ehangach i wasanaethau bysiau yng Nghymru" a bod Trafnidiaeth Cymru wedi'i gomisiynu "i adolygu sut y gallai gwasanaethau bysiau gael eu darparu yn y dyfodol".

Camau gan Gynulliad Cenedlaethol Cymru

Yn 2018, cynhaliodd [Pwyllgor yr Economi, Seilwaith a Sgiliau](#) y Cynulliad ymchwiliad i ystyried y pwerau newydd a ddatganolwyd gan *Ddeddf Cymru 2017*. Yn dilyn ymchwiliad y Pwyllgor, sef '[Pwerau Newydd: Posibiliadau Newydd](#)', [ysgrifennodd at Ysgrifennydd y Cabinet dros yr Economi a Thrafnidiaeth ar y pryd](#) (PDF, 703KB) yn rhoi crynodeb o'r materion allweddol a godwyd. Yn yr ymchwiliad, dywed y Pwyllgor:

...roedd y tystion yn teimlo'i bod yn debygol y byddai awdurdodau lleol yn sefydlu cwmnïau bysiau oni bai bod methiant difrifol yn y ddarpariaeth o wasanaethau mewn ardal.

Ym mis Mai 2019, cynhaliodd Pwyllgor yr Economi, Seilwaith a Sgiliau [ymchwiliad hefyd i gynigion Papur Gwyn Llywodraeth Cymru](#). Gwahoddodd y Pwyllgor randdeiliaid i rannu eu hymatebion i ymgynghoriad Llywodraeth Cymru, a chynhaliodd ei ddigwyddiad rhanddeiliaid ei hun i gasglu safbwyntiau. Clywodd y Pwyllgor hefyd [dystiolaeth gan banel o gynrychiolwyr llywodraeth leol](#) a thrafodwyd y cynigion gyda'r Gweinidog [yn ystod sesiwn graffu gyffredinol](#).

Mae [adroddiad y Pwyllgor](#) (PDF, 192KB) yn crynhoi ei farn ar y dystiolaeth a gasglwyd. Mae'r Pwyllgor yn tynnu sylw at y ffaith iddo glywed:

...nifer o bryderon cryf am y model masnachfreinio, ac am wasanaethau bws sy'n cael eu rhedeg gan awdurdodau lleol, ond clywyd cryn gefnogaeth gan randdeiliaid o blaid partneriaethau ansawdd estynedig.

Ein cyf/Our ref KS/07186/19

Janet Finch-Saunders AC
Cadeirydd y Pwyllgor Deisebau

Government.Committee.Business@llyw.cymru

15 Awst 2019

Annwyl Janet,

Diolch am eich llythyr dyddiedig 17 Gorffennaf ynglŷn â Deiseb P-05-899, Bysiau i bobl nid er elw.

Mae'r rhan fwyaf o'r gwasanaethau bysiau ledled Cymru yn cael eu darparu mewn ymateb i ddadansoddiad y cwmnïau o'r galw, y gost a phroffidioldeb. Ni all Llywodraeth Cymru nac awdurdod lleol ei gwneud yn ofynnol i gwmni bysiau redeg gwasanaeth penodol heb gymhorthdal. O dan y fframwaith deddfwriaethol presennol, mae awdurdodau lleol yn gallu ymrwymo i gontractau i dalu cymorthdaliadau i gefnogi gwasanaethau bysiau lleol, os nad oes gwasanaethau bysiau ar gael neu os nad yw'r gwasanaethau sydd ar gael yn cael eu darparu i'r safon ofynnol heb gyllid cyhoeddus.

Mae pob awdurdod yn gyfrifol am benderfynu pa wasanaethau bysiau neu drafndiaeth gymunedol y dylai roi cymhorthdal iddynt, ar sail ei asesiad o amgylchiadau a blaenoriaethau lleol. Mae awdurdodau lleol yn defnyddio pa gyllidebau bynnag maent wedi'u neilltuo at y diben hwnnw, wedi'u hategu gan ein cyllid grant. Mae'n bwysig nodi mai bwriad y cyllid mae Llywodraeth Cymru yn ei ddarparu yw ategu'r arian mae awdurdodau lleol yn ei wario ar gefnogi gwasanaethau bysiau a thrafnidiaeth gymunedol o'u cyllidebau eu hunain – nid yw yn lle'r gwariant hwn.

Mae'r Grant Cynnal Gwasanaethau Bysiau (BSSG) yn cael ei ddyrannu yn unol â chytundeb a wnaed gan bob un o'r 22 awdurdod lleol ar faint o'r cyfanswm y dylai pob awdurdod lleol ei dderbyn. Er mai ni sy'n penderfynu cyfanswm y gyllideb ar gyfer Cymru gyfan, mae awdurdodau lleol yn penderfynu ymhlith ei gilydd faint o'r grant y bydd pob un ohonynt yn ei dderbyn. Ar gyfer 2019–20, rwyf wedi cytuno ar gyllid BSSG o £25 miliwn ar gyfer awdurdodau lleol, sy'n gyfatebol i ddyraniadau'r blynyddoedd blaenorol, er y setliadau cyllideb heriol gan Lywodraeth y DU. Un o ofynion y dyraniadau eleni yw ei bod yn rhaid i awdurdodau lleol gadarnhau'r swm y maent wedi'i neilltuo ar gyfer cymhorthdal i wasanaethau bysiau a thrafnidiaeth gymunedol o'u cyllidebau eu hunain. O'r flwyddyn nesaf, byddwn ni'n cysylltu dyraniad BSSG pob awdurdod â'r cyllid mae'n ei roi o'i gyllideb ei hun, i sicrhau nad yw dyraniadau'n cael eu defnyddio yn lle cyllid yr awdurdod ei hun.

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1NA

Gohebiaeth.Ken.Skates@llyw.cymru
Correspondence.Ken.Skates@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Tudalen y pecyn 36
We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Mae'n amlwg mai gwasanaethau bysiau rheolaidd yw asgwrn cefn ein system trafndiaeth gyhoeddus. Ar 16 Gorffennaf cadarnhaodd y Prif Weinidog yn ei ddatganiad deddfwriaethol y byddwn ni'n cyflwyno Bil Trafndiaeth Gyhoeddus yn ystod tymor hwn y Cynulliad, gan adeiladu ar y cynigion yn y Papur Gwyn 'Gwella Trafndiaeth Gyhoeddus' a gafodd ei lansio ar gyfer ymgynghoriad y llynedd. Bydd y Bil yn rhan o ddiwygiadau ehangach i wasanaethau bysiau yng Nghymru, a bydd yn ein helpu i wireddu ein huchelgais i greu rhwydwaith trafndiaeth gyhoeddus integredig, wedi'i gynllunio a'i ddarparu er budd y cyhoedd, ac sy'n diwallu anghenion teithio'r cyhoedd. Bydd cynigion y Bil yn rhoi'r offerynnau sydd eu hangen ar Lywodraeth Cymru ac awdurdodau lleol i ysgogi newid.

Mae bysiau'n elfen hanfodol o drafnidiaeth gyhoeddus, ac mae Llywodraeth Cymru a Thrafnidiaeth Cymru yn parhau i ganolbwyntio ar yr elfen hon. Rydym wedi comisiynu Trafndiaeth Cymru i adolygu sut y gallai gwasanaethau bysiau gael eu darparu yn y dyfodol, i sicrhau bod cymunedau trefol a gwledig ledled Cymru yn elwa ar wasanaeth trafndiaeth gyhoeddus integredig a modern. Mae Trafndiaeth Cymru yn trafod â chymunedau lleol, awdurdodau lleol a gweithredwyr bysiau ynghylch sut y gallant fod yn rhan o system trafndiaeth gyhoeddus integredig, ac elwa ar y system honno, a bydd ei gwaith yn cael ei ystyried wrth baratoi'r cynigion yn y Bil.

Ym mis Ebrill cyhoeddais i hyd at £1 filiwn o gyllid ar gyfer pedwar prosiect peilot a fydd yn profi mathau arloesol o wasanaethau bws sy'n ymateb i'r galw ledled Cymru. Bydd dau gynllun treialu yn cael eu cynnal yn y Gogledd a bydd dau arall yn y Gorllewin ac yn ardal Tasglu'r Cymoedd. Yn fuan byddaf yn rhoi diweddariad ar gynnydd y prosiectau peilot hyn.

Bydd y cynlluniau treialu hyn yn profi gwahanol fodelau ar gyfer dangos y galw am wasanaethau bysiau, a byddant, lle y bo'n briodol, yn adeiladu ar fodelau darparu presennol. Bydd Trafndiaeth Cymru yn ein helpu ni gyda'r prosiectau peilot hyn, a bydd canfyddiadau'r mentrau hyn y llywio'r gwaith o ddatblygu gwasanaethau teithio integredig yng Nghymru sy'n ymateb i alw dros y blynyddoedd nesaf.

Yn gywir,

Ken Skates AC/AM

Gweinidog yr Economi a Thrafnidiaeth
Minister for Economy and Transport

Cllr Carolyn Thomas
Flintshire County Council
County Hall
Raikes Lane
Mold
Flintshire CH7 6NB

Janet Finch-Saunders AM
Chair of the Petitions Committee

Dear Janet

Bus Petition – Buses for People Not Profit

I have submitted the background information as requested which was attached to the petition, I hope you find it useful. It covers the consultation process we started undertaking with residents three years ago when we knew there was an issue regarding the sustainability of the public services. Commercial operators started pulling out of areas they were regarding as non profitable and we could not keep increasing subsidies as a result of decreasing Council funding. We gathered a lot of information at the community meetings and via questionnaires.

In response to the Minister's letter forwarded to me by the petitions Clerk I welcome that he will be introducing a Public Transport Bill in this Assembly term and hope to work with Welsh Government, Transport for Wales and Neighbouring Authorities across Wales (and across the border in England for border Counties) in delivering a sustainable, integrated public bus (&rail) transport solution for our residents.

The Bus Services Support Grant, although significant, even with match funding from Local Authorities isn't enough to sustain bus transport without reform. When divided, it equates to approx £500k for Flintshire, the Council matches this, however, one route can cost £200k - £300k and many operators have been requesting six figure sums as subsidies for them to continue to operate routes which were recently commercially run with no subsidies. The amount of operators is diminishing affecting the market and pushing up the cost as well as inflationary costs such as fuel. School transport costs have increased by 10%.

I would be interested to hear the outcomes of the four pilot projects or indeed how many have taken place. In Flintshire we were in dialogue with an operator regarding a demand responsive service but they wanted £500k subsidy, they would not take concessionary passes and the fare was estimated at £5 per journey.

I know that funding comes from the Environment service area regarding access to employment, education and social activities. However, the impact on health is a huge part of providing a public bus service and residents wanted to do something to help me raise this with Welsh Government. Providing a bus service helps people stay physically and mentally fit and independent in their own homes longer, it has a social impact and combats loneliness and isolation. When I travelled by bus from Cardiff station to Cardiff Bay last week, I chatted to a mental health nurse from Bridgend who said that her patients were devastated to discover that the public service bus they used would be reduced to just two per day, she said they would not walk to town, further impacting on their health and wellbeing. I know funding priorities focus on the NHS but preventative measures and services are vital and will save in the long run.

Yours sincerely

Carolyn

Cllr Carolyn Thomas, Cbinet member for Streetscene & Countryside
Deputy Leader
Flintshire County Council

Tudalen y pecyn 38

Buses for People not Profit

Background information

In Flintshire, over the last few years we have seen bus companies collapse or cut routes that they deem no longer commercially viable, this has increased greatly over the last year. **One bus operator made 14 changes to their services in one year**, and we were unable to keep up with the all these in order to update all the bus stops, which then impacts on passengers confidence in using the bus transport. Another pulled out of a core network route and **when we offered to double the subsidy we were told that we wouldn't be able to afford what was required and to go out to tender. When we did they asked for a six figure sum which was over ten times the subsidy we were previously paying and a third of our budget for the whole of public bus transport subsidies in Flintshire.** They were

the only ones who put in a price for the route and it ended up being terminated. Being a core route it impacted greatly on many residents wanting to access the rail network, employment, education and medical appointments. It was difficult for us to understand why it was not commercially viable and it highlighted that **there is a lack of operators to create a market.**

Residents have been rightly upset, angry and frustrated. They sent in petitions to the Council and demanded we attend community meetings which were very traumatic.

With limited funds, staff resources and powers we have been limited in where we can help.

However, we continued to consult to find out what service would best suit residents and where they need to travel from and to, and for what purpose. We listened to their views regarding timetables, discussed the merits of scheduled services and demand responsive and asked them to fill in questionnaires.

We have tried to fill gaps in services wherever possible and directed them to other services where available but they didn't like having to connect to an onward journey.

In one instance we put together a new timetable around the hours best suited to residents to ensure a full bus, **and no operator bided for the service**. We had to hire a taxi minibus and a taxi so the residents were not isolated. This caused issues for a disabled resident who needed step on step off access and sometimes there were not enough seats for everyone. We also soon learned that many residents bring shopping trolleys and have slight mobility problems regarding hips and knees **so level access was really important**.

We were very grateful when an operator offered to step in with one of the Welsh Government grant funded buses used for Deeside Industrial Park utilising it at off peak times and swapping it for one of the mini buses.

At the consultation events we attended **most of the people were sixty plus, the majority did not use the internet and wanted a scheduled service**, not demand responsive. They were worried about social isolation, not being able to get to medical appointments, or able to go shopping, they wanted stability. **Some people were in tears and it was heartbreaking**.

Providing a bus service helps people stay physically and mentally fit and independent in their own homes longer.

At the meetings we explained that although the **Council kept £500k in the budget for subsidising public bus transport to match fund the £500k from Welsh Government (via the BSSG), it wasn't enough to replace all the routes that were being cut. A bus route can cost between £200k and £300k, this shocked and surprised them. Time and time again the social, health and well being impact was raised.**

I know that funding comes from the Environment service area regarding access to employment, education and social activities. However, the impact on health is a huge part of providing a public bus service and residents wanted to do something to help me raise this with Welsh Government.

It is because of this that I set up the petition not only to Ken Skates, Minister for Economy and Transport but also to the Minister for Health and social services Vaughan Gething.

“The petition calls up Welsh Government to regulate commercial bus service operators and give powers and funding to Local Authorities to run services that best suit the needs of local people. As well as providing access to employment and education, public transport is a social, health and wellbeing issue which is growing as bus services are being rapidly reduced, affecting the mental and physical health and well being of many residents who will become socially isolated and unable to get to basic services.”

In Flintshire, three years ago, we knew there was an issue regarding the sustainability of the public bus service and we could not keep increasing subsidies while also having to deliver efficiencies as a result of decreasing Council funding so developed a strategy. We held a wide consultation with Councillors, Town and Community Councils and residents. The plan was to have a core network and feed into it with Local Travel Arrangements adapted to meet the needs of the local communities. Questionnaires were completed and analysed and new timetables put together, it was very time consuming and extensive.

Following this, we started a now very popular medical appointments transport initiative and some local transport arrangements.

However, the goalposts changed when operators started pulling out of the core network and we were unable to continue and cover all the extra routes, we just did not have enough financial or officer resources.

During the consultation, it was revealed that many residents prefer to travel to town in the morning on a scheduled service. This would be viable because of peak numbers at peak times, then a demand responsive service could be offered around hours in the afternoon and help those travelling to and from work.

(We use Community Benefit to help with the provision of the Medical Appoints transport service. Taxi and bus operators who bid for school transport give some miles as Community Benefit. Residents pay an annual £10 administration fee and 50p per mile which is subsidised.)

TEITHIO CYMUNED
SIR Y FFLINT

FLINTSHIRE
COMMUNITY TRAVEL

**Community Ring
& Ride Service**

Providing assistance in travelling to
GP Appointments, Hospital Appointments
and other Health related Appointments

I also met with the **youth council** who highlighted that **not all young people have a smart phone** and the prospect of learning to drive or owning a car is a distant dream. I told them about the **young person's saver concessionary pass which they were unaware of**. I also learned that some people **with mobility issues** did not realise they could apply for a concessionary pass, **they thought they were just for older people**.

We need to have **integrated ticketing** so that one ticket can be used between different operators and also that services should integrate with the rail network. In many places across Europe and the world, it is possible to plan a journey smoothly and seamlessly using various modes of transport with easily available online information.

I am aware that the Welsh Government is moving towards Improving Public Transport and has introduced a public transport bill; I hope this petition supports their aims.

However, funding needs to back up legislation and one solution does not fit all there has to be a pick and mix solution between Enhanced Quality Partnerships along the Core network, Franchising with guaranteed long term investment of at least 5 years and contract bundles with some social benefit to less commercially viable routes. Plus local authorities should also be able to bid for funding to operate in areas for social and health benefit but not profit related.

Local Authorities have been cut to the bone over the last 10 years. In Flintshire we have restructured and made efficiencies, we also work in collaboration across Authorities sharing resources. Staff have been cut by 40%, but demands on services, especially social health care has increased. One of our Waste & Recycling Manager helped out with the bus consultation and review! In Flintshire, since being a Cabinet member, I have fought hard to keep £500k for bus subsidies in place, I have set bus transport as a priority in our Council plan, but I know other Authorities have cut them and they will find it hard to put the funds back in the budget with further unfunded legislation and inflation forecast.

Twenty five percent of the population in Wales are totally dependant on public transport as their only means of transport and would be isolated without it.

Most elderly people at the events suggested paying a nominal fee.

I hope you find this information useful and if you require any more, please do not hesitate to contact me.

Cllr Carolyn Thomas
Cabinet member for Streetscene and Countryside
Flintshire County Council

Email: carolyn.thomas@flintshire.gov.uk

Eitem 2.3

P-05-900 Ymchwilio i'r ffordd y mae rhieni'n cael eu trin gan y gwasanaethau cyhoeddus

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Reann Jenkins, ar ôl casglu cyfanswm o 121 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Rydym yn galw ar Gynulliad Cenedlaethol Cymru i adolygu'r ffordd y mae rhieni a theuluoedd, yn enwedig y rheini sydd â phlant anabl, yn cael eu trin gan y gwasanaethau cyhoeddus gan gynnwys y GIG, ysgolion a'r gwasanaethau cymdeithasol.

Mae teuluoedd yn cael eu bygwth ar gam a'u trin yn wael gan weithwyr proffesiynol fel meddygon, nyrsys, y gwasanaethau cymdeithasol a staff mewn ysgolion. Mae'n rhaid i hyn ddod i ben.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Pen-y-bont ar Ogwr
- Gorllewin De Cymru

Ymchwilio i'r ffordd y mae rhieni'n cael eu trin gan y gwasanaethau cyhoeddus

Y Pwyllgor Deisebau | 1 Hydref 2019
Petitions Committee | 1 October 2019

Cyfeirnod: RS19 / 10342-1

Rhif y ddeiseb: [P-05-900](#)

Teitl y ddeiseb: Ymchwilio i'r ffordd y mae rhieni'n cael eu trin gan y gwasanaethau cyhoeddus

Testun y ddeiseb: Rydym yn galw ar Gynulliad Cenedlaethol Cymru i adolygu'r ffordd y mae rhieni a theuluoedd, yn enwedig y rheini sydd â phlant anabl, yn cael eu trin gan y gwasanaethau cyhoeddus gan gynnwys y GIG, ysgolion a gwasanaethau cymdeithasol.

Mae teuluoedd yn cael eu bygwth ar gam a'u trin yn wael gan weithwyr proffesiynol fel meddygon, nyrsys, y gwasanaethau cymdeithasol a staff mewn ysgolion. Mae'n rhaid i hyn ddod i ben.

1. Y cefndir

1.1. Cymorth i rieni

Yn ogystal â chanolbwyntio ar sut mae plant a phobl ifanc yn cymryd rhan mewn penderfyniadau sy'n effeithio arnyn nhw, mae Llywodraeth Cymru wedi cyhoeddi nifer o ddogfennau a allai fod yn berthnasol i'r ddeiseb o ran rhieni. Mae rhai enghreifftiau'n cynnwys:

- Cymorth i rieni
- [Ymgysylltu a chymorth wrth rianta: canllawiau i ddarparwyr.](#)

1.2. Addysg ac ysgolion

O ran canllawiau a pholisi, mae ystod o gyfeiriadau at rieni, yn dibynnu ar yr agwedd ar addysg sy'n cael ei hystyried, er enghraifft:

- [Anghenion addysgol arbennig - canllawiau ar gyfer gofalwyr a rhieni](#);
- [Taflen ffeithiau am anghenion dysgu ychwanegol ar gyfer plant, pobl ifanc, rhieni a gofalwyr](#).

Mae Adran 29 o [Ddeddf Addysg 2002](#) yn ei gwneud yn ofynnol i gyrff llywodraethu pob ysgol a gynhelir yng Nghymru sefydlu gweithdrefnau ar gyfer ymdrin â chwynion a chyhoeddi gweithdrefnau o'r fath. Gall cyrff llywodraethu roi gweithdrefn gwyno o'u dewis ar waith ond mae Llywodraeth Cymru yn argymhell eu bod yn mabwysiadu'r weithdrefn gwyno enghreifftiol a nodwyd yn eu canllawiau yn 2012, [Gweithdrefnau Cwyno ar gyfer Cyrff Llywodraethu Ysgolion](#).

1.3. Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014

Daeth [Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant \(Cymru\) 2014](#) i rym ym mis Ebrill 2016. Ei nod yw gwella llesiant pobl sydd angen gofal a chymorth, a gofalwyr sydd angen cymorth. Mae'r Ddeddf yn newid y ffordd y mae anghenion pobl yn cael eu hasesu a'r ffordd y mae gwasanaethau'n cael eu darparu. O ganlyniad, dylai pobl gael mwy o lais yn y gofal a'r gefnogaeth a gânt. Mae'r Ddeddf yn gosod nifer o ddyletswyddau ar awdurdodau lleol, byrddau iechyd a Gweinidogion Cymru. Mae'n ei gwneud yn ofynnol iddynt weithio i hyrwyddo llesiant y rhai sydd angen gofal a chefnogaeth, neu ofalwyr sydd angen cymorth. Nod y Ddeddf oedd newid y sector gwasanaethau Cymdeithasol fel bod:

- Pobl â mwy o reolaeth dros ba gymorth y maen nhw'n ei gael, a'u bod yn cael gwneud penderfyniadau am eu gofal a'u cymorth fel partner cyfartal;
- Pobl yn cael asesiad o'u hanghenion gofal a chymorth sy'n edrych ar gapasiti, adnoddau a'r canlyniadau y mae angen i bobl eu sicrhau, ac wedyn nodi'r ffordd orau i'w cefnogi er mwyn eu cyflawni;
- Gofalwyr yn cael yr un hawl i gael asesiad ar gyfer cymorth â'r bobl hynny y maen nhw'n gofalu amdany'n nhw;
- Mynediad hawdd at wybodaeth a chynngor ar gael i bawb;
- Pwerau i ddiogelu pobl yn gryfach;
- Dull ataliol yn cael ei gymryd i ddiwallu anghenion gofal a chymorth; a
- Awdurdodau lleol a byrddau iechyd yn dod ynghyd mewn partneriaethau statudol newydd i ysgogi integreiddio, arloesi a newid gwasanaethau.

Mae Llywodraeth Cymru wedi cyhoeddi dogfen sy'n egluro [elfennau hanfodol](#) y Ddeddf. Bydd gan bob awdurdod lleol ei gweithdrefn gwyno ei hun o ran gwasanaethau cymdeithasol a dylai manylion am hyn fod ar eu gwefannau unigol.

1.4. GIG Cymru

Mae [Tudalen we GIG Cymru](#) yn cyfeirio at 'ofal sy'n canolbwyntio ar y claf' ac mae'n nodi:

Gall cydgynhyrchu helpu i ddarparu gofal sy'n canolbwyntio ar yr unigolyn, sy'n rhoi blaenoriaeth i wneud cleifion, eu teuluoedd a'u gofalwyr yn ganolog i bob penderfyniad a chynllun sy'n ymwneud â gofal iechyd.

Mae hefyd yn cyfeirio at [safonau ar gyfer gwasanaethau iechyd Cymru - canllawiau atodol](#). Mae gwybodaeth hefyd am [atebolwydd yn y GIG yng Nghymru](#) ac am ['weithio i wella'](#).

1.5. Deddf Cydraddoldeb 2010

Mae'r rhan fwyaf o awdurdodau cyhoeddus wedi'u cynnwys dan 'y ddyletswydd gyffredinol' o dan ddarpariaethau Deddf Cydraddoldeb 2010. Nod y ddyletswydd gyffredinol yw sicrhau bod awdurdodau cyhoeddus a'r rhai sy'n cyflawni swyddogaeth gyhoeddus yn ystyried sut y gallant gyfrannu'n gadarnhaol at gymdeithas decach drwy hyrwyddo cydraddoldeb a chysylltiadau da yn eu gweithgareddau o ddydd i ddydd. Mae'n ofynnol i gyrff cyhoeddus roi sylw dyledus i'r angen i:

- ddileu gwahaniaethu, aflonyddu ac erlid anghyfreithlon ac ymddygiad arall a waherddir gan Ddeddf Cydraddoldeb 2010
- datblygu cyfle cyfartal rhwng pobl sy'n rhannu nodwedd warchoddedig berthnasol a phobl nad ydynt yn rhannu'r nodwedd honno, a
- meithrin perthnasoedd da rhwng pobl sy'n rhannu nodwedd warchoddedig a rhai nad ydynt yn rhannu'r nodwedd honno.

Cyhoeddwyd [Canllawiau](#) i awdurdodau cyhoeddus ar weithredu eu dyletswyddau gan y Comisiwn Cydraddoldeb a Hawliau Dynol yn 2014.

Mae [Rheoliadau Deddf Cydraddoldeb 2010 \(Dyletswyddau Statudol\) \(Cymru\) 2011](#) yn nodi dyletswyddau penodol a ddaeth i rym ym mis Ebrill 2011. Mae hyn yn cynnwys Rheoliad 10 sy'n ei gwneud yn ofynnol i awdurdod wneud unrhyw drefniadau y mae'n eu hystyried yn briodol i hyrwyddo gwybodaeth a dealltwriaeth ymhlith ei weithwyr o'r ddyletswydd gyffredinol ac o'r dyletswyddau yn y Rheoliadau hyn. Dylai awdurdod hefyd nodi unrhyw anghenion hyfforddi sydd gan ei weithwyr mewn perthynas â'r dyletswyddau hynny, a mynd i'r afael â hwy. Mae'r rheoliadau hefyd yn ei gwneud yn ofynnol i gyrff cyhoeddus ymgysylltu â phobl sy'n cael eu heffeithio gan y penderfyniadau a wneir gan awdurdodau cyhoeddus.

1.6. Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru

Mae [canllawiau ar sut i gwyno am gorff cyhoeddus](#) ar gael ar wefan yr Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus. Mae hyn yn nodi y bydd yr Ombwdsmon:

- Fel arfer yn disgwyl i unigolyn, yn gyntaf, fod wedi cwyno i'r corff cyhoeddus a rhoi cyfle iddo ymateb i'r gŵyn. Mae eithriadau os bydd yr Ombwdsmon yn ystyried bod eich cwyn yn destun brys neilltuol;
- Yn methu ag ymchwilio i'r gŵyn os oes hawl gyfreithiol i apelio neu hawl i fynd â'r mater i'r llys;
- Fel arfer yn disgwyl i gwynion gael eu cyflwyno o fewn 12 mis ar ôl i chi ddod yn ymwybodol o'r broblem. Fodd bynnag, os yw amser eisoes wedi'i dreulio'n cwyno'n uniongyrchol i'r corff dan sylw, bydd yn ystyried hynny.

Mae'r canllawiau'n awgrymu y dylid trafod cwynion posibl â'r Tîm Cyngor ar Gwynion ar 0300 790 0203 a all roi cyngor a yw'r mater yn rhywbeth y gall yr Ombwdsmon ei ystyried a'r ffordd orau ymlaen.

Gellir gwneud cwynion [ar-lein](#), neu ddefnyddio ffurflen oddi ar [wefan yr Ombwdsmon](#). Os yw'r Ombwdsmon yn credu bod y gŵyn yn un y gall ei hystyried ac os yw'n credu y bu methiant ar ran y corff cyhoeddus, bydd yn ystyried a yw'n bosibl datrys y mater yn anffurfiol. Os nad felly, ac os yw'n ymddangos ei bod yn bosibl y bu methiant difrifol ar ran y corff cyhoeddus, bydd yn dechrau ymchwiliad ffurfiol.

1.7. Comisiynydd Plant Cymru

Mae swyddfa Comisiynydd Plant Cymru yn darparu gwaith achos a chymorth eiriolaeth am ddim i blant a theuluoedd. Mewn rhai amgylchiadau byddant yn cymryd achos plant unigol a gallant gysylltu â phartion perthnasol ar eu rhan. Mae'r wefan yn datgan:

Mae ein gwasanaeth Ymchwiliadau a Chyngor yn gyfrinachol ac ar gael am ddim. Mae yno i roi cyngor a chefnogaeth os bydd plant, pobl ifanc neu'r rhai sy'n gofalu amdany'n nhw yn teimlo bod plentyn wedi cael ei drin yn annheg.

2. Ymateb Llywodraeth Cymru

Mewn ymateb i'r ddeiseb ar 13 Awst 2019, mae'r Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol wedi dweud:

The Welsh Government is committed to ensuring equality for people with disabilities and their families. We have a wealth of legislation and guidance in place to ensure disabled people and their families are supported. Following consultation, we are finalising the Welsh Government's new Framework – 'Action on Disability: The Right to Independent Living', which will be published later this summer. One of the aims is to promote equality of opportunity and support disabled people to more easily and readily access resources and mainstream services.

All public bodies have a complaints procedure to follow should individuals be unhappy with the services they have received or the way they have been treated. Should they submit a complaint and be unhappy with the outcome then they could ask the Public Services Ombudsman for Wales to investigate.

Cyhoeddwyd Gweithredu ar Anabledd: Fframwaith yr Hawl i Fyw'n Annibynnol ym mis Medi 2019.

Gwneir pob ymdrech i sicrhau bod y wybodaeth yn y papur briffio hwn yn gywir adeg ei gyhoeddi. Dylai darllenwyr fod yn ymwybodol nad yw'r

papurau briffio hyn o reidrwydd yn cael eu diweddarau na'u diwygio fel arall i adlewyrchu newidiadau dilynol.

Vaughan Gething AC/AM
Y Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol
Minister for Health and Social Services

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Eich cyf/Your ref Petition P-05-900
Ein cyf/Our ref VG/07245/19

Janet Finch-Saunders AC
Cadeirydd y Pwyllgor Deisebau
Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Tŷ Hywel
Caerdydd
CF99 1NA

SeneddDeisebau@cynulliad.cymru

13 Awst 2019

Annwyl Janet,

Diolch ichi am eich llythyr 17 Gorffennaf yr ydych wedi'i gael oddi wrth Reann Jenkins yn gofyn i Gynulliad Cenedlaethol Cymru adolygu'r ffordd y mae rhieni a theuluoedd, yn enwedig y rhai â phlant anabl, yn cael eu trin gan wasanaethau cyhoeddus gan gynnwys y GIG, ysgolion a gwasanaethau cymdeithasol.

Mae Llywodraeth Cymru wedi ymrwymo i sicrhau cydraddoldeb i bobl ag anableddau a'u teuluoedd. Mae gennym gyfoeth o ddeddfwriaeth a chanllawiau i sicrhau bod pobl anabl a'u teuluoedd yn cael eu cefnogi. Yn sgil ymgynghori, rydym yn pennu manylion terfynol fframwaith newydd Llywodraeth Cymru - 'Gweithredu ar Anabledd: Yr Hawl i Fyw'n Annibynnol', a gyhoeddir yn nes ymlaen yr haf hwn. Un o'r nodau yw hybu cyfle cyfartal a chefnogi pobl anabl i gael mynediad haws at adnoddau a gwasanaethau prif ffrwd.

Mae gan bob corff cyhoeddus weithdrefn gwyno i'w dilyn os bydd unigolion yn anfodlon ar y gwasanaethau y maent wedi'u cael neu'r ffordd y maent wedi cael eu trin. Os byddant yn cyflwyno cwyn ac yn anfodlon ar y canlyniad yna gallent ofyn i Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru ymchwilio.

Yn gywir,

Vaughan Gething AC/AM
Y Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol
Minister for Health and Social Services

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1NA

Gohebiaeth.Vaughan.Gething@llyw.cymru
Correspondence.Vaughan.Gething@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Tudalen y pecyn 52
We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

**P-05-900 Look into the way parents are being treated by public services,
Correspondence – Petitioner to Committee, 18.09.19**

Really wasn't expecting much more from the health minister been fobbed off for years also they are using the complaints **procedure to make it harder for families. he's not actually answered why families are being bullied and failed in Wales.**

Eitem 2.4

P-05-901 Gwahardd Gwerthu Ffwr Anifeiliaid yng Nghymru

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Cardiff Animal Rights, ar ôl casglu cyfanswm o 827 lofnodion ar-lein a 2,271 ar bapur, sef cyfanswm o 3,098 o lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Mae ffermio anifeiliaid am eu ffwr wedi cael eu gwahardd yn y DU ers dros 16 mlynedd oherwydd y creulondeb sy'n rhan ohono. Fodd bynnag, mae cynhyrchion ffwr yn cael eu mewnfario yn gyfreithlon o wledydd lle nad oes fawr ddim o ran cyfreithiau lles anifeiliaid.

Mae llawer o'r anifeiliaid yn cael eu dal yn y gwyllt mewn trapiau coes â safnau dur, ac mae achosion lle mae'r anifeiliaid hyn wedi cnoi trwy eu coesau mewn ymgais gorffwyll i ddianc. Hefyd, mae anifeiliaid yn cael eu bridio ar ffermydd ffwr, fel arfer mewn amgylchiadau cyfyng iawn sy'n arwain at drawma meddyliol difrifol, briwiau a chlefydau.

Poen a dioddefaint dirfawr yw tynged yr anifeiliaid hyn, ni waeth a ydynt yn cael eu bridio ar ffermydd ffwr neu eu dal yn y gwyllt. Mae'r diwydiant ffwr yn gwbl anfoesol, yn gwbl ddiangen ac yn greulon.

Rydym yn galw ar i Gynulliad Cenedlaethol Cymru annog i Lywodraeth Cymru wahardd gwerthu a mewnfario ffwr anifeiliaid.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Gogledd Caerdydd
- Canol De Cymru

P-05-901 Gwahardd Gwerthu Ffwr Anifeiliaid yng Nghymru

Y Pwyllgor Deisebau | 1 Hydref 2019
Petitions Committee | 1 October 2019

Papur briffio gan Ymchwil y Senedd:

Rhif y ddeiseb: P-05-901

Teitl y ddeiseb: Gwahardd Gwerthu Ffwr Anifeiliaid yng Nghymru

Testun y ddeiseb: Mae ffermio anifeiliaid am eu ffwr wedi cael eu gwahardd yn y DU ers dros 16 mlynedd oherwydd y creulondeb sy'n rhan ohono. Fodd bynnag, mae cynhyrchion ffwr yn cael eu mewnforio yn gyfreithlon o wledydd lle nad oes fawr ddim o ran cyfreithiau lles anifeiliaid.

Mae llawer o'r anifeiliaid yn cael eu dal yn y gwyllt mewn trapiau coes â safnau dur, ac mae achosion lle mae'r anifeiliaid hyn wedi cnoi trwy eu coesau mewn ymgais gorffwyll i ddianc. Hefyd, mae anifeiliaid yn cael eu bridio ar ffermydd ffwr, fel arfer mewn amgylchiadau cyfyng iawn sy'n arwain at drawma meddyliol difrifol, briwiau a chlefydau.

Poen a dioddefaint dirfawr yw tynged yr anifeiliaid hyn, ni waeth a ydynt yn cael eu bridio ar ffermydd ffwr neu eu dal yn y gwyllt. Mae'r diwydiant ffwr yn gwbl anfoesol, yn gwbl ddiangen ac yn greulon.

Rydym yn galw ar i Gynulliad Cenedlaethol Cymru annog i Lywodraeth Cymru wahardd gwerthu a mewnforio ffwr anifeiliaid.

Y cefndir

Nid oes dim ystadegau swyddogol sy'n dangos nifer yr anifeiliaid a gaiff eu lladd ar gyfer y fasnach ffwr. Mae'r [Humane Society International \(HSI\)](#) (a roddodd dystiolaeth lafar ar gyfer ymchwiliad y Pwyllgor Amgylchedd, Bwyd a Materion Gwledig yn 2018 [i'r Fasnach Ffwr yn y DU](#)) yn darparu [ystadegau ar ei wefan](#). Mae'n amcangyfrif bod tua chan miliwn o anifeiliaid yn cael eu bridio a'u lladd ar ffermydd ffwr dwys ledled y byd bob blwyddyn, a hynny'n benodol i gyflenwi'r diwydiant ffasiwn:

- Tseina (ystadegau 2014): 60 miliwn o mincod, 13 miliwn o lwynogod, ac 14 miliwn o gŵn raccoon wedi cael eu bridio a'u lladd ar ffermydd ffwr;
- Yr Undeb Ewropeaidd (*dim dyddiad ar gael*): 42.6 miliwn o mincod, 2.7 miliwn o lwynogod, 155,000 o gŵn raccoon, a lladdwyd 206,000 tsintsila am eu ffwr yn yr UE;
- Mae niferoedd mawr, ond anhysbys, o gwingod hefyd yn cael eu lladd am eu ffwr (mae'r swm yn gannoedd o filiynau yn ôl pob tebyg) yn Ewrop a China; ac
- Yn 2015, cafodd mwy na 4 miliwn o anifeiliaid eu lladd am eu ffwr yng Ngogledd America.

Dywed yr Humane Society International, yn ogystal â ffermio ffwr, bod nifer fawr o anifeiliaid yn cael eu dal â thrap a'u lladd am eu ffwr yn y gwyllt. Daw'r mwyafrif o ffwr o anifeiliaid sydd wedi'u dal yn wyllt o'r UDA, Canada a Rwsia. Mae nifer o wledydd wedi [gwahardd ffermio ffwr](#).

Rheoliadau a chanllawiau

Yn yr UE, mae'n gyfreithiol mewnfario a gwerthu ffwr o amrywiaeth o rywogaethau fel llwynogod, cwingod, mincod, bleiddiaid y paith, cŵn raccoon a tsintsila. Mae rheoliadau'r UE yn gwahardd masnachu ffwr mewn cysylltiad â [chathod domestig, cŵn](#) ac hefyd [helfeydd morloi masnacho](#)l.

Rheoliadau'r UE

Mae nifer o Rheoliadau'r UE sy'n ymwneud â mewnfario ffwr, â lles anifeiliaid sy'n cael eu bridio am eu ffwr, ac â lladd anifeiliaid.

Mae [Rheoliad Cyngor yr UE \(EEC\) Rhif 3254/91](#) yn gwahardd mewnfario ffwr a chynhyrchion ffwr rhai rhywogaethau anifeiliaid gwyllt sy'n tarddu o wledydd lle cânt eu dal gan drapiau dal coesau neu ddulliau trapio nad ydynt yn cyrraedd y safonau rhyngwladol o ran dal yn drugarog. Mae'r rheolaeth yn cynnwys 13 rhywogaeth o anifeiliaid â chanddynt ffwr ac sy'n berthnasol i'w ffwr amrwd a chynhyrchion a wneir ohono. Nid yw'n berthnasol i anifeiliaid sy'n cael eu geni a'u magu mewn caethiwed. Ymhlith y rhywogaethau mae: mochyn daear, yr afanc, y lyncs, y raccoon, y dyfrgi a'r blaidd.

Mae [Cyfarwyddeb 98/58/EC](#) ar waith yn yr UE i sicrhau bod anifeiliaid sy'n cael eu bridio am eu ffwr yn cael eu trin yn drugarog. Mae'r rheolau yn cynnwys goruchwyllo o ran ble y cânt eu cadw, eu rhyddid i symud, eu gofynion bwydo a dyfrio, a chymwysterau staff. Mae argymhellion arbennig yn ymdrin â gofynion minc, ffured, llwynog a tsintsila, ac anifeiliaid eraill.

Mae [Cyfarwyddeb 93/119/EC](#) yn ceisio lleihau poen a dioddefaint anifeiliaid wrth eu lladd drwy ddefnyddio dulliau syfrdanu a lladd sy'n gymeradwy.

Canllawiau Llywodraeth y DU

Mae Llywodraeth y DU wedi cyhoeddi [canllawiau ar fewnforio ffwr a chrwyn anifeiliaid i'r DU](#).

Yn ôl canllawiau Llywodraeth y DU, mae nifer o nwyddau ffwr anifeiliaid sydd wedi'u heithrio rhag rheolaethau mewnforio y DU. Mae'r rhain yn cynnwys:

- nwyddau gorffenedig at ddefnydd personol a phreifat yn unig;
- nwyddau gorffenedig sy'n dod o dan weithdrefn ar gyfer mynediad dros dro ac nid i'w gwerthu yn yr UE ond y bwriedir eu hail-allforio; a
- phelenni a nwyddau a weithgynhyrchir yn yr UE ac sy'n cael eu hailgyflwyno i'r UE yn dilyn gweithdrefn brosesu – rhaid darparu prawf eu bod wedi'u prosesu o belenni neu nwyddau a allforiwyd o'r UE yn flaenorol.

Mae'r canllaw yn cynnwys rhestr o fewnforion ffwr anifeiliaid a ganiateir fesul gwlad.

Mae sawl adran o lywodraeth y DU â chyfrifoldeb dros sicrhau bod ffwr anifeiliaid a chrwyn anifeiliaid yn cael eu mewnforio'n gyfreithlon. Nod Asiantaeth Ffiniau'r DU (UKBA) yw sicrhau bod yr holl fewnforion ffwr a chynhyrchion ffwr a chroen yn cael eu mewnforio yn gyfreithlon, ac mae gan Adran yr Amgylchedd, Pysgodfeydd a Materion Gwledig (Defra) gyfrifoldeb polisi am reolaethau ar ffwr a chynhyrchion ffwr a chroen ac am weithredu polisi.

Confensiwn ar Fasnach Ryngwladol mewn Rhywogaethau sydd mewn Perygl (CITES)

Mae'r [Confensiwn ar Fasnach Ryngwladol mewn Rhywogaethau o Ffawna a Fflora Gwylt sydd mewn Perygl](#) yn gytundeb rhyngwladol rhwng llywodraethau. Ei nod yw sicrhau nad yw masnach ryngwladol mewn rhywogaethau o anifeiliaid a phlanhigion gwylt yn bygwth eu goroesiad. Mae'r Confensiwn yn gytundeb rhyngwladol y mae Gwladwriaethau a sefydliadau integreiddio economaidd rhanbarthol yn ymlynu wrtho yn wirfoddol. Gelwir gwladwriaethau sydd wedi cytuno i ymrwymo i'r Confensiwn yn Bartïon. Er bod y Confensiwn yn rhwymo'r Partïon yn gyfreithiol – hynny yw mae'n rhaid iddynt weithredu yn ôl y Confensiwn – nid yw'n cymryd lle deddfau cenedlaethol. Yn hytrach mae'n darparu fframwaith sydd i'w barchu gan bob Parti, y mae'n ofynnol iddynt fabwysiadu eu deddfwriaeth ddomestig ei hunain i sicrhau bod y Confensiwn yn cael ei weithredu ar y lefel genedlaethol. Bu'r DU yn Barti i'r Confensiwn ar Fasnach Ryngwladol mewn Rhywogaethau o Ffawna a Fflora Gwylt sydd mewn Perygl er 1976.

Tŷ'r Cyffredin

Ar 4 Mehefin 2019 bu trafodaeth yn Nhŷ'r Cyffredin [ar wahardd masnach ffwr yn y DU](#). Roedd y drafodaeth [yn seiliedig ar ddeiseb](#) a oedd wedi casglu mwy na 109,000 o lofnodion. Er bod ffermio ffwr wedi'i wahardd ledled y DU erbyn 2002, gall ffwr gael ei fewnforio yn gyfreithiol o hyd o dan Reoliadau cyfredol yr UE. Roedd yr Aelodau Seneddol yn cefnogi'n eang y cynnig i wahardd yn y DU, a gofynnwyd i Lywodraeth y DU ddefnyddio ymadawiad y DU â'r UE fel cyfle i gyflwyno Rheoliadau llymach ar fewnforion ffwr. Ymatebodd George Eustice, y Gweinidog Amaeth, Pysgodfeydd a Bwyd ar y pryd, drwy ddweud bod cyfran marchnad y DU yn rhy fach i gyfiawnhau gwaharddiad ar y fasnach fel ffordd effeithlon o wella lles anifeiliaid.

Yn 2018, cynhaliodd Pwyllgor Amgylchedd, Bwyd a Materion Gwledig Tŷ'r Cyffredin (EFRA) ymchwiliad i [Fasnach Ffwr yn y DU](#). Roedd yr ymchwiliad yn edrych ar:

- Faint y fasnach ffwr yn y DU;
- Effeithiolrwydd y gyfraith gyfredol o ran ffwr anifeiliaid;
- A yw'r deddfwriaeth yn cael ei gorfodi'n ddigonol ai peidio;
- Pa welliannau y gellid eu gwneud i labelu cynhyrchion ffwr a chynhyrchion ffwr ffug ar hyn o bryd;
- Pa welliannau y dylid eu gwneud i reoleiddio'r diwydiant ffwr; a
- Y cyfleoedd y mae Brexit yn eu darparu ar gyfer newid deddfwriaeth gyfredol.

Roedd argymhellion a chasgliadau allweddol y Pwyllgor yn canolbwyntio ar ar gam-werthu a gwerthu ffwr go iawn yn ddamweiniol fel ffwr ffug, a bod angen i fanwerthwyr gymryd cyfrifoldeb dros sicrhau eu bod yn gwerthu eitemau fel y disgrifir. Dywedodd hefyd nad oes eglurder yng nghyfundrefn labelu gyfredol yr UE ar gyfer ffwr, ac nad yw'n nodi'n benodol pryd mae cynnyrch yn cynnwys ffwr anifeiliaid go iawn. Roedd yn argymhell y dylai Llywodraeth y DU gynnal ymgynghoriad cyhoeddus i ystyried a ddylid gwahardd gwerthu a mewnforio ffwr ar ôl ymadael â'r UE. Awgrymodd y bydd yn rhaid i'r Llywodraeth gydbwysu anghenion o ran lles anifeiliaid â dewis y defnyddiwr. O ran cynnal ymgynghoriad, dywedodd [Llywodraeth y DU](#):

The Government shares the British public's high regard for animal welfare and, after we leave the EU, the Government plans to retain our current regulations banning the import of fur from domestic cats, dogs or commercial seal hunts.

Fur farming was banned in the UK in 2000. Fur farming is legal in other EU countries, and whilst rules are in place to ensure that animals kept for fur production in the EU are kept, trapped and killed humanely the Government has supported higher animal welfare standards worldwide to phase out fur farming and trapping practices in other parts of the world that are banned here. After EU exit once the UK assumes an independent seat on international bodies such as CITES and OIE we will have an opportunity to promote further our high standards in these international fora.

While the UK is a member of the EU it is not possible to introduce restrictions relating to the fur trade which are inconsistent with the Treaty on the Functioning of the EU and which impair the free movement of goods within the EU single market. There will be an opportunity for government in the future, once

we have left the EU and the nature of our future trading relationship has been established, to consider further steps such as a ban on fur imports or a ban on sales. In the interim the government considers that the transparency of information provided to consumers is key.

FURMARK

Mae'r Pwyllgor wedi cael llythyr gan [Gymdeithas Masnach Ffwr Prydain](#), sy'n nodi rôl y fasnach ffwr yn codi safonau lles anifeiliaid yn y DU ac yn rhyngwladol, ac sy'n tynnu sylw y byddai gweithredu gwaharddiad yn niweidio safonau lles anifeiliaid. Mae'n nodi bod "y diwydiant ffwr wedi ymrwymo i'r safonau uchaf posibl o ran lles anifeiliaid, diogelu'r amgylchedd a chynaliadwyedd". Dywed y bydd y diwydiant yn lansio ac yn cyflwyno FURMARK cyn bo hir, sef, marc rhyngwladol sydd â'r nod o warantu safonau yn y meysydd hyn ar draws y gadwyn gyflenwi, gan gynnwys yn y man gwerthu:

The FURMARK certification programmes are based on independent scientific and veterinary advice and best practice: importantly, the verification of each scheme will be conducted by independent third parties [...] With the introduction of FURMARK the five major global auction houses are committed to selling certified farm-raised and wild fur from 2020. Ultimately FURMARK enables retailers, brands and consumers to have complete assurance and confidence when buying natural fur.

Y camau gweithredu gan Lywodraeth Cymru

Yn ei llythyr at y Pwyllgor, dywed Lesley Griffiths AC, Gweinidog yr Amgylchedd, Ynni a Materion Gwledig, fod gwahardd gwerthu a mewnfurio ffwr anifeiliaid go iawn yng Nghymru yn fater cymhleth sy'n cwmpasu pwerau datganoledig a phwerau nad ydynt wedi'u datganoli, a'i fod yn fater sy'n ddibynnol ar gyfraith yr UE. Dywed fod unrhyw ddeddfwriaeth yn y maes hwn yn dibynnu'n fawr ar berthynas y DU â'r UE yn y dyfodol.

Mae hi'n nodi safbwynt Llywodraeth Cymru ar y mater:

Ar hyn o bryd rydym yn cefnogi safbwynt Llywodraeth y DU sy'n nodi er na fydd rhai cynhyrchion ffwr byth yn cael eu mewnfurio yn gyfreithiol i'r DU, mae gwaharddiadau cenedlaethol yn llai effeithiol na gweithio ar lefel rhyngwladol ar safonau lles anifeiliaid.

Mae'r Gweinidog yn amlinellu enghreifftiau o ymdrechion rhyngwladol i sicrhau safonau uwch, a gaiff gefnogaeth rheolau a rheoliadau'r UE ynghylch mewnfurio ffwr:

- Rheoliadau, gan gynnwys gwaharddiad cyffredinol ar fewnfurio ffwr o nifer o anifeiliaid, gan gynnwys cathod a chŵn, yn ogystal â'r mwyafrif o grwyn a chynhyrchion morloi;
- Rheoliadau sy'n sicrhau bod unrhyw ffwr sy'n cael ei fewnfurio i'r DU yn dod o anifeiliaid sydd wedi cael eu trin, eu trapio a'u lladd yn drugarog; a'r
- [Confensiwn ar Fasnach Ryngwladol mewn Rhywogaethau o Ffawma a Fflora Gwylt sydd mewn Perygl \(CITES\)](#) sy'n rheoli ffwr rhywogaethau sydd mewn perygl.

Gorffennodd y Gweinidog drwy ddweud bod Llywodraeth y DU wedi nodi o'r blaen y bydd yn sicrhau na chaiff y rheolaethau hyn eu dileu ar ôl i'r DU ymadael â'r UE.

Y camau gweithredu gan Gynulliad Cenedlaethol Cymru

Ym mis Chwefror 2017, gofynnodd Paul Davies AC i Lesley Griffiths AC, Ysgrifennydd y Cabinet dros yr Amgylchedd a Materion Gwledig ar y pryd [wneud datganiad ar safbwynt Llywodraeth Cymru ynghylch gwerthu ffwr anifeiliaid yng Nghymru](#). Dyma a ddywedodd Ysgrifennydd y Cabinet wrth ymateb:

Fur Farming was banned by the UK Government in England and Wales on ethical grounds in 2000. The Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora (CITES) regulates the import, re-export, sale or movement of endangered wild animals or their parts and aims to ensure international trade in wild animals species does not threaten their survival.

Gwneir pob ymdrech i sicrhau bod y wybodaeth yn y papur briffio hwn yn gywir adeg ei gyhoeddi. Dylai darllenwyr fod yn ymwybodol nad yw'r papurau briffio hyn o reidrwydd yn cael eu diweddarau na'u diwygio fel arall i adlewyrchu newidiadau dilynol.

British Fur Trade Association
Sky Gardens
153 Wandsworth Road
London
SW8 2GB

Janet Finch-Saunders AM
Chair, Petitions Committee
National Assembly for Wales
Cardiff Bay
Cardiff
CF99 1NA

1st August 2019

Dear Ms Finch-Saunders,

I am aware that there is currently an on-line petition calling for the Welsh Government to implement a ban on the sale and import of natural fur in Wales.

I believe that your Committee will consider the next stage of the petition when it closes and, therefore, I thought it would be helpful to write to you setting out a number of facts and putting the 'other side' of the debate. I also wanted to outline the role that the fur industry is playing in driving up animal welfare standards both in the UK and internationally and to highlight that simply implementing such a ban would actually damage such animal welfare standards.

I would also like to place on record that I of course disagree with the wording and phrasing of the petition and believe that this is purposely misleading and emotive. However, I am aware, of course, that this open to the organisers of the petition to decide and represents no formal position of the Welsh Assembly or of you Committee.

Let me state that the fur industry is committed to the highest possible standards around animal welfare, environmental protection, and sustainability. The industry will shortly launch and roll out FURMARK, an international mark that will guarantee standards in these areas across the entire supply chain (including at the point of sale).

FURMARK will ensure and guarantee that each stage of the production process meets strict requirements that reflect globally recognised animal welfare and sustainability standards.

The FURMARK certification programmes are based on independent scientific and veterinary advice and best practice: importantly, the verification of each scheme will be conducted by independent

third parties. All stages of the supply chain are subject to comprehensive, transparent, and independently verified traceability systems and will be subject to an external audit.

Fur is also of course a natural product compared to synthetic, fossil fuels-derived, faux alternatives with a production process that accords to local, regional, and international standards around environmental protection.

With the introduction of FURMARK, the five major global auction houses are committed to selling certified farm-raised and wild fur from 2020. Ultimately, FURMARK enables retailers, brands, and consumers to have complete assurance and confidence when buying natural fur.

This will also allow for a clear labelling scheme that was the subject of an inquiry by the DEFRA Select Committee last year.

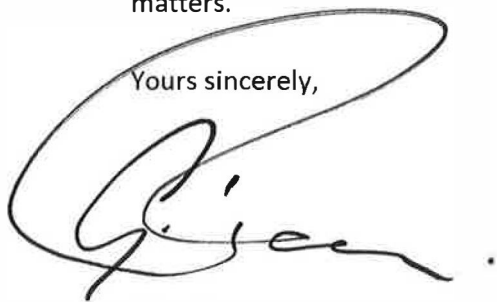
I appreciate and recognise that fur is a subject that can divide opinion. It may be helpful therefore to highlight the results of recent polling conducted by Populus in June 2019 into attitudes towards fur in the UK. The results show that the overwhelming majority of people in the UK are content to both consume and wear products that originate from animals.

They also show, crucially, that it is a minority (31%) that disagree with the statement "I think it is acceptable for people to wear products that come from animals". People are supportive of the sale of fur products that accord to high animal welfare standards, environmental sustainability and are subject to independent inspection: again, only a minority favouring of a ban on the sale of fur in the UK. The results also show that those aged between 18 to 24 are more likely to buy fur that accords to these principles. This is borne out by the continued popularity of fur on the high-street and in every day clothing garments.

Finally, we welcome the UK's desire to drive up standards in animal welfare internationally as it exits the European Union and takes its place on the various international bodies and institutions. We believe that the fur industry in the UK and globally can help support these ambitions and we would welcome a discussion with your officials in this respect.

Finally, if I can provide any further information regarding the fur industry in the UK please do not hesitate to contact me. We would welcome an early opportunity to meet you to discuss these matters.

Yours sincerely,

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Giles Roca', with a large, sweeping flourish above the name.

Giles Roca
Chief Executive
British Fur Trade Association

Eich cyf/Your ref P-05-901
Ein cyf/Our ref LG/06542/19

Janet Finch-Saunders AC
Cadeirydd y Pwyllgor Deisebau

Government.Committee.Business@gov.wales

// Medi 2019

Annyk Janet

Diolch am eich llythyr dyddiedig 17 Gorffennaf, ynghylch gwahardd gwerthu a mewnforio ffwr anifeiliaid yng Nghymru.

Mae gwahardd gwerthu a mewnforio ffwr anifeiliaid yng Nghymru yn fater cymhleth sy'n cynnwys pwerau datganoledig a phwerau sydd heb eu datganoli ac yn dibynnu ar gyfraith yr UE. Felly mae unrhyw ddeddfwriaeth yn y maes hwn yn dibynnu llawer ar berthynas y DU gyda'r UE yn y dyfodol.

Rydym ar hyn o bryd yn cefnogi safbwynt Llywodraeth y DU, sy'n datgan, er nad oes modd mewnforio rhai cynnyrch ffwr o gwbl i'r DU yn gyfreithlon, mae gwaharddiad cenedlaethol yn llai effeithiol na gweithio ar lefel ryngwladol ar safonau lles anifeiliaid.

Mae ymdrechion rhyngwladol i ddod â safonau uwch yn cael eu cefnogi gan reolau llym a rheoliadau'r UE ynghylch mewnforio ffwr, sy'n berthnasol i'r DU a'r UE yn ehangach.

Yn gyntaf, mae'r rheoliadau hyn yn cynnwys gwaharddiad hollgynhwysfawr ar fewnforio ffwr o nifer o anifeiliaid, gan gynnwys cŵn a chathod yn ogystal â rhan fwyaf o groen a chynnyrch morloi. Yn ail, mae rheoliadau sy'n sicrhau bod unrhyw ffwr sy'n cael ei fewnforio i'r DU yn dod o anifeiliaid sydd wedi'u trin, eu dal mewn trap a'u lladd heb greulondeb.

Yn ogystal â'r rheoliadau hyn gan yr UE, mae'r Confensiwn Masnach Ryngwladol mewn Rhywogaethau mewn Perygl (CITES) yn rheoli ffwr o rywogaethau mewn perygl. Er enghraifft, mae trwyddedau allforio a thystysgrifau defnydd masnachol sy'n rheoli yn llym unrhyw mewnforio ffwr o rywogaethau mewn perygl. Caiff y rheoliadau hyn eu gweithredu yn y DU gan Reoliadau Masnach Bywyd Gwyllt yr UE.

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1NA

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400
Gohebiaeth.Lesley.Griffiths@llyw.cymru
Correspondence.Lesley.Griffiths@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Tudalen y pecyn 63
We welcome receiving correspondence in Welsh. Bydd unrhyw ohebiaeth sy'n dod i law yn y Gymraeg yn cael ei ateb yn y Gymraeg ac ni fydd gohebu yn y Gymraeg yn arwain at oedi cyn ymateb.

Mae Llywodraeth y DU wedi datgan yn y gorffennol y bydd yn sicrhau na chaiff y rheolaethau hyn eu dileu unwaith y bydd y DU yn ymadael â'r UE.

*Xn gyrru
Lesley*

Lesley Griffiths AC/AM
Gweinidog yr Amgylchedd a Materion Gwledig
Minister for Environment, Energy and Rural Affairs

P-05-901 - Ban the Sale of Real Fur in Wales, Correspondence – Interested party to Committee, 07.09.19

The farming of animals for real fur has been banned in England and Wales since the year 2000 and I understand it, the first countries in Europe to do so, with Scotland and Northern Ireland following in 2002. The law has therefore recognised for sometime the unnecessary suffering, miserable lives and painful and bloodied deaths endured by victims of the fur trade and this is to be greatly applauded. I therefore submit that the continuing sale of real fur is at odds with the sentiments behind the original legislation prohibiting the farming of animals for real fur.

Many cities in the United States of America have also banned or are in the process of banning the sale of real fur, New York and Los Angeles are just two examples and fur farms are being shut down globally. Please can we not be as forward thinking and compassionate and follow suit? There are so many incredible faux fur options available that major fashion houses are becoming fur free as are many Fashion Weeks.

In conclusion real fur is outdated, unnecessary, environmentally damaging and the suffering of the animals involved is off the scale. Every effort possible should be made by responsible and progressive law makers everywhere to stop the fur trade where ever and whenever possible. This is why the sale of real fur must be banned and I urge you to vote in favour of this ban at your first given opportunity.

Thank you for taking the time to read my submissions and comments.

Kind Regards

Laura Jenkins

Eitem 2.5

P-05-902 Iechyd Meddwl Tadau (Iechyd Meddwl Tadau Newydd)

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Mark Williams, ar ôl casglu cyfanswm o 116 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Mae GIG Lloegr wedi cymryd y "cam pwysig" i sgrinio iechyd meddwl tadau a'u cefnogi yn hynny o beth lle mae ar eu partneriaid salwch meddwl amenedigol.

Hunanladdiad yw'r achos marwolaethau mwyaf ymhlith dynion o dan 50 oed, a chyda dadl newydd yn Senedd y DU, teimlwn y dylai Llywodraeth Cymru fod yn dilyn yr un trywydd ac ariannu iechyd meddwl tadau newydd oherwydd, heb y gefnogaeth hon, gallai effeithio ar famau ac ar ddatblygiad y plant.

Yn 2015, canfu adroddiad Ymddiriedolaeth Genedlaethol Geni Plant, "Dads in Distress", fod 38 y cant o dadau yn poeni am eu hiechyd meddwl eu hunain a bod 73 y cant yn poeni am iechyd meddwl eu partneriaid.

Mae 1 o bob 10 tad yn dioddef iselder ôl-enedigol, sy'n ymddangos yn wahanol, mwy o ddicter, yfed, camddefnyddio sylweddau ac, wrth gwrs, mae tadau'n ei chael hi'n anodd bondio â'u plant hefyd.

Mae'r pwysau ar dadau yn wahanol i'r hyn welwyd flynyddoedd yn ôl, mae cyplau o'r un rhyw, ac mae angen cefnogaeth ar dadau sy'n aros gartref.

Oherwydd y diffyg cefnogaeth a'r diffyg sgrinio, mae tadau yn aml yn troi at wasanaethau eraill pan fydd hi'n argyfwng ar ôl i'r berthynas ddod i ben, gwaetha'r modd.

Mae arbrawf Wyneb Llonydd gyda thadau yn dangos pwysigrwydd cefnogi tadau er lles eu hiechyd meddwl oherwydd pwysigrwydd y 1001 diwrnod cyntaf, sef y cyfnod cyn geni ac ôl-enedigol.

O gefnogi pob rhiant, bydd canlyniadau llawer gwell i'r teulu cyfan.

Hoffem weld Cymru yn dilyn cynllun hirdymor newydd GIG Lloegr trwy gynnwys tadau

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Ogwr
- Gorllewin De Cymru

Iechyd Meddwl Tadau

Y Pwyllgor Deisebau | 1 Hydref 2019
Petitions Committee | 1 October 2019

Cyfeirnod: RS19/10344

Rhif y ddeiseb: P-05-902

Teitl y ddeiseb: Iechyd Meddwl Tadau (Iechyd Meddwl Tadau Newydd)

Testun y ddeiseb:

Mae GIG Lloegr wedi gwneud penderfyniad arwyddocaol i sgrinio a chefnogi tadau â'u hiechyd meddwl os oes gan eu partner salwch iechyd meddwl amenedigol.

Hunanladdiad sy'n bennaf cyfrifol am farwolaeth dynion o dan 50 oed, a chan fod dadl newydd am gael ei chynnal yn Senedd y DU, rydym yn teimlo y dylai Llywodraeth Cymru ddilyn hyn a chyllido iechyd meddwl tadau newydd, oherwydd heb ddim cymorth gall effeithio ar famau a datblygiad y plentyn.

Canfu adroddiad yr Ymddiriedolaeth Cenedlaethol ar Eni Plant, Dads in Distress, fod 38% o dadau yn poeni am eu hiechyd meddwl eu hunain a bod 73% yn poeni am iechyd meddwl eu partneriaid.

Mae 1 o bob 10 tad yn dioddef iselder amenedigol sy'n edrych yn wahanol â mwy o ddieter, yfed, cam-drin sylweddau, ac wrth gwrs mae tadau'n ei chael hi'n anodd bondio â'u plant hefyd.

Mae pwysau tadolaeth yn wahanol na blynyddoedd yn ôl. Gyda chyplau o'r un rhyw a thadau sy'n aros gartref, mae angen sefydlu cefnogaeth i dadau.

Oherwydd diffyg cefnogaeth a sgrinio, mae tadau yn aml yn defnyddio gwasanaethau eraill ar adeg argyfwng ar ôl i'r berthynas ddod i ben.

Mae arbrawf 'Still Face' gyda thadau yn egluro pwysigrwydd cefnogi iechyd meddwl tadau oherwydd pwysigrwydd y 1001 diwrnod cyntaf o'r cyfnod cynenedigol ac ôl-enedigol.

Wrth gefnogi pob rhiant ceir canlyniadau llawer gwell i'r teulu cyfan.

Hoffem i Gymru ddilyn cynllun tymor hir newydd GIG Lloegr a chynnwys tadau.

1. Y cefndir

Mae'r cyfnod amenedigol yn dechrau ar ddechrau'r beichiogrwydd ac yn para tan ddiwedd y flwyddyn gyntaf ar ôl geni babi. Mae a wnelo iechyd meddwl amenedigol â iechyd a lles emosiynol a seicolegol menywod beichiog a'u plant, eu partneriaid a'u teuluoedd.

Yn ystod beichiogrwydd (y cyfeirir ato hefyd fel y cyfnod "cynenedigol") ac ar ôl genedigaeth plentyn (a elwir yn aml yn gyfnod "ôl-enedigol"), mae menywod mewn mwy o berygl o wynebu problemau iechyd meddwl.

Mae [gwefan](#) MIND yn nodi bod astudiaethau'n awgrymu y gall partneriaid hefyd wynebu problemau iechyd meddwl amenedigol. Mae gwybodaeth bellach ar [wefan](#) MIND (o 2016) yn tynnu sylw at y ffaith bod astudiaethau i iselder ôl-enedigol ymhlith tadau yn awgrymu bod tua un o bob pump o ddynion yn profi iselder ar ôl dod yn dadau.

Mewn eitem newyddion ar [wefan](#) GIG Lloegr ym mis Rhagfyr 2018, dyfynnir Prif Weithredwr GIG Lloegr yn dweud bod tystiolaeth gynyddol o'r risg i iechyd meddwl a wynebir gan dadau newydd a thadau sydd ar fin cael plentyn. Yn ystod y chwe mis cyntaf ar ôl genedigaeth babi, mae amcangyfrifon yn dangos symptomau pryder ac iselder ymysg dynion ar gyfradd hyd at un o bob 10, a bydd un o bob pump o fenywod yn wynebu problem iechyd meddwl yn ystod beichiogrwydd a'r flwyddyn gyntaf ar ôl genedigaeth .

Yn ôl yr elusen [NCT](#), yr amser pennaf ar gyfer iselder ôl-enedigol ymhlith dynion yw rhwng tri a chwe mis ar ôl yr enedigaeth ac fel gydag iselder ôl-enedigol ymhlith mamau, yn aml ni cheir diagnosis.

Mae [gwefan](#) MIND yn rhestru ffynonellau cefnogaeth a allai fod ar gael i dadau sydd wedi datblygu problemau iechyd meddwl, gan gynnwys ymweld â meddyg teulu a chysylltu â sefydliadau arbenigol.

Datblygiadau yn Lloegr

[Cyhoeddodd](#) GIG Lloegr ym mis Rhagfyr 2018 y bydd partneriaid menywod beichiog a mamau newydd sydd eu hunain yn dioddef o bryder, iselder ysbryd neu anhwylderau mwy difrifol fel seicosis yn cael cynnig asesiad iechyd meddwl cynhwysfawr yn awtomatig gan eu cyfeirio at gefnogaeth broffesiynol os oes angen.

Bydd partneriaid mamau beichiog a mamau newydd sy'n ddifrifol wael yn cael cynnig ystod o help fel cymorth gan bobl yn yr un sefyllfa, sesiynau therapi ymddygiadol i gyplau a mesurau ymyrryd teulu a rianta eraill mewn lleoliadau cymunedol sy'n arbenigo ym maes iechyd meddwl amenedigol neu atgyfeiriad i raglen therapi siarad seicolegol. Nodir gwybodaeth am y camau y mae GIG Lloegr yn eu cymryd mewn perthynas ag iechyd meddwl amenedigol yn y [cyhoeddiad](#).

2. Y camau gweithredu gan Lywodraeth Cymru

Mewn gohebiaeth gan y Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol i'r Pwyllgor ar 13 Awst 2019, cyfeirir at weledigaeth newydd Llywodraeth Cymru ar gyfer gwasanaethau mamolaeth yng Nghymru, [...Gofal mamolaeth yng Nghymru: gweledigaeth 5 mlynedd ar gyfer y dyfodol \(2019-2024\)](#), gyda gofal teulu yn elfen ganolog o'i bum thema graidd. Dywedir bod y polisi hwn yn sicrhau bod bydwagedd a staff mamolaeth yn dilyn dull cyfannol o rianta, gan gynnwys

cydnabod a chanfod materion iechyd emosiynol a meddyliol ac atgyfeirio'n gynnar at gefnogaeth briodol.

Mae'r Gweinidog yn nodi bod gwelliannau diweddar mewn gwasanaethau iechyd ymweliadol wedi cynnwys datblygu dull 'tîm o amgylch y teulu' ynghyd â monitro unrhyw faterion iechyd emosiynol neu feddyliol trwy ddarpariaeth gyffredinol '[Rhaglen Plant Iach Cymru](#)'.

Disgwylir i bob bwrdd iechyd weithio tuag at fodloni safonau y cytunwyd arnynt ar gyfer gwasanaethau integredig iechyd amenedigol yng Nghymru a ddatblygwyd gan Grŵp Llywio Iechyd Meddwl Amenedigol Cymru Gyfan (AWPMHSG) erbyn mis Mawrth 2020. Mae'r safonau hyn yn cynnwys ystyried iechyd meddwl a lles tadau/partneriaid.

Mae'r camau eraill sy'n cael eu cymryd gan Lywodraeth Cymru mewn perthynas ag iechyd meddwl amenedigol yn ôl y Gweinidog yn cynnwys:

- gweithredu'r [Mesur Iechyd Meddwl \(Cymru\)](#) sy'n darparu gwasanaethau yn gynnar trwy'r Gwasanaeth Cymorth Iechyd Meddwl Sylfaenol Lleol gyda gwasanaethau arbenigol hefyd yn cael eu darparu;
- datblygu gwasanaethau cymunedol arbenigol ymhellach, gyda gwasanaethau iechyd meddwl amenedigol wedi'u cynnwys fel maes blaenoriaeth ar gyfer y cyllid gwella gwasanaethau a ddechreuodd yn 2019, ac
- ymgynghori ar hyn o bryd ar y cynllun cyflawni [Law yn Llaw at Iechyd Meddwl ar gyfer 2019 i 2022](#), sy'n cynnwys gwella mynediad ac ansawdd gwasanaethau iechyd meddwl amenedigol fel maes blaenoriaeth.

3. Y camau gweithredu gan Gynulliad Cenedlaethol Cymru

Ym mis Hydref 2017, cyhoeddodd Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg y Cynulliad ei adroddiad ar [Iechyd meddwl amenedigol yng Nghymru](#). Roedd ymchwiliad y Pwyllgor yn ystyried y ddarpariaeth gyffredinol o wasanaethau iechyd meddwl amenedigol yng Nghymru. Un o nodweddion cylch gorchwyl yr ymchwiliad oedd ystyried y llwybr gofal clinigol presennol i gleifion ac ystyried a yw gwasanaethau gofal sylfaenol yn ymateb mewn modd amserol ar hyn o bryd i ddiwallu anghenion mamau, tadau a'r teulu ehangach o ran iechyd meddwl a llesiant emosiynol yn ystod beichiogrwydd a'r flwyddyn gyntaf ym mywyd babi.

Ar ôl ystyried y dystiolaeth a dderbyniwyd, mae un o'r argymhellion y Pwyllgor yn ymwneud â'r gefnogaeth arbenigol sydd ar gael i famau, tadau a'u plant:

Argymhelliad 22. Bod Llywodraeth Cymru'n ystyried datblygu rôl ymwelydd iechyd sy'n arbenigo mewn iechyd amenedigol a babanod yng Nghymru i gysylltu â CAMHS a gwasanaethau iechyd meddwl babanod a gweithio mewn ffordd amlddisgyblaethol gyda'r gwasanaethau hynny, gan ddarparu cymorth arbenigol i famau, tadau a'u plant, a rhoi hyfforddiant a gwasanaeth ymgynghori arbenigol i'r gweithlu blynyddoedd cynnar ac ymwelwyr iechyd ehangach, yn enwedig mewn perthynas â materion yn ymwneud ag ymlyniad a bondio.

Gwrthododd Llywodraeth Cymru yr argymhelliad hwn gan nodi mai byrddau iechyd sydd i bennu eu hanghenion staffio o'u dyraniad presennol tuag at ddarparu gwasanaethau cymunedol. Yn ei hymateb i adroddiad y Pwyllgor, nododd Llywodraeth Cymru hefyd fod Rhaglen Plant Iach Cymru yn cynnwys ystod gyson o fesurau ataliol ac ymyrraeth gynnar ar sail tystiolaeth, ynghyd â chynghor ac arweiniad i gefnogi rhianta. Dywedir bod y rhaglen yn cynnig asesiad arferol gan ymwelwyr iechyd o ymlyniad a bondio i gefnogi perthynas gadarnhaol rhwng rhieni a phlant ac i hybu iechyd a gwytnwch emosïynol ymhlith mamau a theuluoedd.

Argymhellodd y Pwyllgor hefyd fod Llywodraeth Cymru yn sicrhau bod y gwaith sy'n mynd rhagddo i wella mynediad at therapïau seicolegol ar gyfer menywod amenedigol (a dynion lle bo angen) yn cael ei flaenoriaethu o ystyried y cysylltiad sydd wedi'i sefydlu rhwng salwch amenedigol ac iechyd a datblygiad plentyn.

Derbyniodd Llywodraeth Cymru yr argymhelliad hwn. Ym mis Ionawr 2019, darparodd y Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol wybodaeth ddilydol i'r Pwyllgor mewn perthynas â chynnydd ei waith ar wasanaethau iechyd meddwl amenedigol, a oedd yn cynnwys manylion y gwaith sy'n cael ei wneud i wella mynediad at therapïau seicolegol.

Gwneir pob ymdrech i sicrhau bod y wybodaeth yn y papur briffio hwn yn gywir adeg ei gyhoeddi. Dylai darllenwyr fod yn ymwybodol nad yw'r papurau briffio hyn o reidrwydd yn cael eu diweddarau na'u diwygio fel arall i adlewyrchu newidiadau dilynol.

Ein cyf/Our ref VG/07257/19

Janet Finch-Saunders AC
Cadeirydd y Pwyllgor Deisebau
Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Tŷ Hywel
Bae Caerdydd
Caerdydd
CF99 1NA

Government.Committee.Business@llyw.cymru

13 Awst 2019

Annwyl Janet,

Diolch i chi am eich llythyr dyddiedig 18 Gorffennaf ynghylch Deiseb P-05-902 Iechyd Meddwl Tadau (Iechyd Meddwl Tadau Newydd) oddi wrth Mark Williams.

Mae genedigaeth plentyn yn ddigwyddiad arwyddocaol mewn bywyd a gall fod yn gyfnod llawn straen i lawer o rieni. Bydd teuluoedd yn cael cymorth gan fydwagedd ac ymwelwyr iechyd yn dilyn genedigaeth. Pe byddai ganddynt unrhyw bryderon, byddent yn cysylltu â'r meddyg teulu a fyddai'n cynnal asesiad ac yn atgyfeirio yn y modd priodol. Yn ddiweddar, lansiâs fy ngweledigaeth newydd ar gyfer gwasanaethau mamolaeth yng Nghymru, 'Gofal Mamolaeth yng Nghymru; gweledigaeth pum mlynedd ar gyfer y dyfodol 2019-2024', sy'n cynnwys pum thema graidd, â gofal sy'n canolbwyntio ar y teulu yn elfen ganolog.

Rwy'n cydnabod y gall dod yn dad am y tro cyntaf fod yn drawmatig ac mae'r polisi hwn yn sicrhau bod bydwagedd a staff mamolaeth yn cyflwyno dull holistaidd tuag at fod yn riant. Bydd adnabod a sylwi ar anawsterau emosiynol a thrafferthion iechyd meddwl yn golygu bod modd atgyfeirio unigolion at wasanaethau yn gynnwys drwy lwybrau gofal sylfaenol, gan sicrhau'r gefnogaeth a chynlluniau triniaeth priodol.

Mae gwaith diweddar i ddatblygu gwasanaethau ymwelwyr iechyd ymhellach wedi cynnwys datblygu dull 'Tîm o Amgylch y Teulu' gyda gwell amrywiaeth o sgiliau i roi gofal parhaus i deuluoedd a datblygu perthnasoedd lle mae'r naill ochr yn ymddiried yn y llall i gryfhau'r gefnogaeth ar gyfer y ddau riant. Mae monitro unrhyw faterion iechyd meddwl neu emosiynol drwy ddarpariaeth gyffredinol 'Rhaglen Plant Iach Cymru' yn golygu y gellir darparu trefn ymweld fel bod modd canfod problemau yn gynnwys ac atgyfeirio os oes angen.

Disgwylir i bob bwrdd iechyd weithio tuag at ddiwallu'r safonau a gytunwyd ar gyfer gwasanaethau iechyd amenedigol integredig yng Nghymru a ddatblygwyd gan Grŵp Llywio Iechyd Meddwl Amenedigol Cymru Gyfan erbyn mis Mawrth 2020. Mae'r safonau hyn yn cynnwys ystyried iechyd meddwl a llesiant tadau/partneriaid.

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1NA

Gohebiaeth.Vaughan.Gething@llyw.cymru
Correspondence.Vaughan.Gething@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Tudalen y pecyn 74
We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Yng Nghymru, rydym hefyd wedi rhoi'r Mesur Iechyd Meddwl (Cymru) ar waith sy'n darparu gwasanaethau yn gynnar drwy'r Gwasanaeth Cymorth Iechyd Meddwl Sylfaenol Lleol, yn ogystal â sicrhau bod y rhai hynny sydd angen gwasanaethau arbenigol yn cael gofal a thriniaeth o'r safon uchaf.

Rydym yn parhau i weithio gyda rhanddeiliaid i ddatblygu gwasanaethau cymunedol arbenigol yn well yn dilyn ein buddsoddiad yn 2015. Mae gwasanaethau iechyd meddwl amenedigol hefyd wedi'u cynnwys fel maes blaenoriaeth ar gyfer y cyllid gwella gwasanaeth wnaeth ddechrau eleni.

Yn olaf, rydym wrthi'n ymgynghori ar gynllun cyflawni Law yn Llaw at Iechyd Meddwl ar gyfer 2019-2022, sy'n cynnwys gwella mynediad at wasanaethau iechyd meddwl amenedigol, a safon y gwasanaethau hynny, fel maes blaenoriaeth. Mae'r dolenni cyswllt i'r ymgynghoriad isod:

Cymraeg:

<https://llyw.cymru/law-yn-llaw-iechyd-meddwl-cynllun-cyflawni-2019-i-2022>

Saesneg:

<https://gov.wales/together-mental-health-delivery-plan-2019-2022>

Daw'r ymgynghoriad i ben ar 30 Awst.

Gobeithio y bydd yr wybodaeth hon yn ddefnyddiol ichi.

Yn gywir,

Vaughan Gething AC/AM

Y Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol
Minister for Health and Social Services

**P-05-902 Paternal Mental Health (New Fathers Mental Health),
Correspondence – Petitioner to Committee, 23.09.19**

Thank you for your detailed response.

In to response to your question where the family approach is laudable, the 'consideration' of the father does not appear to implicitly acknowledge that the father's good mental health is equally paramount to the health and wellbeing of the family.

We need a assessment on the new father's mental health and also funding for resources to help the father mental health needs.

The biggest killer in men under 50 is suicide in UK. There are new dad's who are suffering in silence and use alcohol, drugs while feeling anger during the antenatal and postnatal period which has an impact on the mother's and child's mental health.

There are a number of resources and studies collected under the #Howareyoudad where 1 in 10 father's suffer depression and between 25-50 % suffer depression looking after their partners with postnatal depression.

Father's do not get support or even asked about their mental health which I am sure we all want fight for equity in all areas but unfortunately maternity services are still in need to support all parents which must include same gender parents.

When all parents are supported for their mental health far less ACEs in children growing up will certainly happen. We are worried that with a rise in single dad's and stay at home dad's in Wales the impact on the child's development will be effected if dad is not supported for his anxiety depression and traumas during the antenatal and postnatal period.

Looking forward to your response.

Thank you

Mark Williams Keynote Speaker, Author and Consultant and Dr Jane Hanley Author, Trainer-Consultant and Past President of Marce Society.

P-05-903 Ffilmio a Recordio Cyfarfodydd Cyngor

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Cllr Russell Spencer-Downe, ar ôl casglu cyfanswm o 58 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Rydym yn galw ar Gynulliad Cenedlaethol Cymru i annog Llywodraeth Cymru i ddilyn y gyfraith yn Lloegr sy'n ymgorffori yn y gyfraith hawl preswylwyr, blogwyr a newyddiadurwyr i adrodd, blogio, trydar a ffilmio cyfarfodydd cyngor i sicrhau natur agored a thryloywder. Nid yw hyn wedi digwydd yng Nghymru, a dylid ei gyflwyno er mwyn caniatáu yr un fath yng Nghymru.

Dylai'r gofyniad hwn ganiatáu i'r cyhoedd, fel arsylwyr cyfrifol, recordio neu ffilmio cyfarfodydd o'r fath heb fod angen caniatâd ymlaen llaw ac i aildefnyddio'r deunydd yn rhydd er mwyn cyfathrebu'n uniongyrchol ac yn ehangach ag etholwyr.

Gwnaeth Lloegr gyflwyno'r gyfraith hon a rhoi'r hawliau i ni yn 2014, a dylai Cymru gael yr un hawliau.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Bro Morgannwg
- Canol De Cymru

P-05-903 Ffilmio a Recordio Cyfarfodydd Cyngor

Y Pwyllgor Deisebau | Hydref 2019
Petitions Committee | October 2019

Cyfeirnod: RS19/10336

Rhif y ddeiseb: P-05-903

Teitl y ddeiseb: Ffilmio a Recordio Cyfarfodydd Cyngor

Testun y ddeiseb: Rydym yn galw ar Gynulliad Cenedlaethol Cymru i annog Llywodraeth Cymru i osod gofyniad statudol ar holl awdurdodau lleol Cymru i recordio, darlledu neu ddarparu ffrwd fyw o holl gyfarfodydd Cyngor sy'n agored i'r cyhoedd, a hynny drwy gyfrwng eu gwefannau presennol, i sicrhau bod y cyfarfodydd hyn yn agored ac yn dryloyw. Dylai'r gofyniad hwn ganiatáu i'r cyhoedd, fel arsylwyr cyfrifol, recordio neu ffilmio cyfarfodydd o'r fath heb fod angen caniatâd ymlaen llaw a dylai fod rhwydd hant iddynt aildefnyddio'r deunydd er mwyn cyfathrebu'n uniongyrchol ac yn ehangach ag etholwyr.

1. Y cefndir

Ar hyn o bryd, nid oes gofyniad statudol ar awdurdodau lleol Cymru i ddarlledu cyfarfodydd cyngor ar eu gwefannau. Fodd bynnag, mae nifer o awdurdodau yng Nghymru yn darparu cyfleusterau gweddarlledu ar gyfer y rhan fwyaf o'u cyfarfodydd cyngor. Dros y blynyddoedd, mae Gweinidogion Cymru wedi annog cynghorau i ddarlledu eu cyfarfodydd, neu rai ohonynt, i sicrhau bod eu trafodion ar gael i'r cyhoedd. Yn 2013, rhoddodd Llywodraeth Cymru arian i awdurdodau lleol i'w cynorthwyo i dalu am gyfarpar ac i barhau i gynnig y gwasanaeth.

Yn 2014, cyhoeddodd Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru (CLILC) ganllawiau ar weddarlledu i aelodau cynghorau.

Ym mis Awst 2014, cyhoeddodd Llywodraeth Cymru fersiwn ddiwygiedig o'r Cod Ymarfer a Argymhellir ar Gyhoedduswydd Awdurdodau Lleol yng Nghymru. Yn yr adran ar Ffilmio a darlledu cyfarfodydd cyngor, nodir bod 'cymdeithas' yn disgwyl cael mwy o wybodaeth am y modd y mae cyrff etholedig yn gwneud penderfyniadau. Mae'n parhau drwy nodi bod:

Anogir awdurdodau lleol i wneud trefniadau i sicrhau bod eu trafodion yn fwy agored i'r cyhoedd drwy ganiatáu iddynt gael eu darlledu. Gall yr awdurdod gyflawni hyn drwy roi llif byw neu recordiadau ar wefan y cyngor neu drwy gyfrwng arall ar y we.

Yn 2017, cyhoeddodd Mark Drakeford, yr Ysgrifennydd Cabinet ar y pryd dros Lywodraeth Leol, Bapur Gwyn – Diwygio Llywodraeth Leol: Cadernid ac Adnewyddiad. Cynigiodd yr Ysgrifennydd Cabinet y dylai fod yn 'ofyniad statudol' i ddarlledu cyfarfodydd cyngor (para. 5.2.5). Fodd bynnag, ni chafodd y cynigion yn y Papur Gwyn eu datblygu ymhellach.

Hawl y cyhoedd i ffilmio, tynnu lluniau a chynhyrchu recordiad sain

Ar hyn o bryd, nid oes rhwymedigaeth statudol ar awdurdodau lleol Cymru i ganiatáu i'r cyhoedd (neu gyrff cyfryngau) i ffilmio, tynnu lluniau neu gynhyrchu recordiad sain mewn cyfarfodydd cyngor.

Mae Deddf Archwilio ac Atebolwydd Lleol 2014 yn darparu i'r Ysgrifennydd Gwladol wneud rheoliadau i orfodi cynghorau yn Lloegr i ganiatáu i unigolion ffilmio, tynnu lluniau neu gynhyrchu recordiad sain mewn cyfarfodydd cyngor. Fodd bynnag, nid yw'r Rheoliadau wedi'u pasio yn Lloegr eto. Y cynghorau eu hunain, felly, sydd â'r hawl i ganiatáu i'r cyhoedd ffilmio cyfarfodydd cyngor yn Lloegr.

Yn yr un modd, ar hyn o bryd nid oes rhwymedigaeth statudol ar awdurdodau lleol yr Alban neu Ogledd Iwerddon i ganiatáu i'r cyhoedd recordio sesiynau'r cyngor.

Yn ei Chod Ymarfer a Argymhellir ar Gyhoeddusrwydd Awdurdodau Lleol yng Nghymru, mae Llywodraeth Cymru yn annog awdurdodau lleol i ganiatáu i'r cyhoedd ffilmio neu recordio cyfarfodydd cyngor. Mae'r Cod yn nodi:

- 54. Gwelwyd sawl achos amlwg iawn lle gwnaeth aelodau'r cyhoedd recordio a darlledu cyfarfodydd y cyngor, a byddai Llywodraeth Cymru'n cymell awdurdodau lleol i dderbyn hyn cyn belled â bod y rheini sy'n bresennol yn y cyfarfod yn ymwybodol bod hyn yn digwydd ac nad yw'n amharu'n ormodol ar aelodau eraill o'r cyhoedd.
- 55. Yn amlwg, ni ddylai'r cyfleusterau hyn fod ar gael os yw'r awdurdod neu un o'i bwyllgorau'n trafod busnes cyfrinachol neu esempt fel y'i diffiniwyd yn Atodlen 12A Deddf Llywodraeth Leol 1972.

Mae rhai awdurdodau yng Nghymru wedi dilyn yr argymhellion hyn, ac mae ganddynt bolisiau ar waith yn ymwneud â chaniatáu i'r cyhoedd ffilmio cyfarfodydd cyngor. Mae rhan o gyfansoddiad Cyngor Caerdydd, er enghraifft (Rhan 5 – Codau a Phrotocolau), yn cynnwys polisi'r cyngor ynghylch ffilmio a gweddarlledu. Yn ôl y polisi, mae gwybodaeth am ffilmio cyfarfodydd yn cael ei chynnwys ym Mhecyn Agenda pob cyfarfod ac, os bydd cyfarfod yn cael ei ddarlledu, bydd yn cynnwys y wybodaeth a ganlyn

Gweddarlledu

Caiff y cyfarfod hwn ei ffilmio ar gyfer ei ddarlledu'n fyw neu'n ddiweddarach ar wefan y Cyngor. Caiff yr holl gyfarfod ei ffilmio, heblaw am eitemau eithriedig neu gyfrinachol, a bydd y ffilm ar gael ar y wefan am 6 mis. Yn ogystal, bydd copi'n cael ei gadw yn unol â pholisi cadw data'r Cyngor. [Mae hawl hefyd i'r cyhoedd ffilmio neu recordio'r cyfarfod hwn] Os ydych yn ymddangos gerbron y pwyllgor ystyrir eich bod wedi cydsynio i gael eich ffilmio. Wrth fynd i gorff y Siambr, rydych hefyd yn cydsynio i gael eich ffilmio ac i'r posibilrwydd y caiff y lluniau a'r recordiadau sain hynny eu defnyddio at ddibenion gwe-ddarlledu a/neu hyfforddi. Os nad ydych am i'ch llun gael ei dynnu, dylech eistedd yn yr oriel gyhoeddus. .

Mae cyfansoddiad Cyngor Sir Fynwy hefyd yn nodi bod y Cyngor yn caniatáu i unigolion ffilmio a defnyddio'r cyfryngau cymdeithasol yn ystod cyfarfodydd, ond rhaid sicrhau nad yw hynny'n amharu ar y cyfarfod.

2. Y camau a gymerwyd gan Lywodraeth Cymru

Yn ei ddatganiad deddfwriaethol yn y Cyfarfod Llawn ar 16 Gorffennaf 2019, dywedodd y Prif Weinidog y bydd Llywodraeth Cymru yn cyflwyno Bil Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) yn yr hydref. Bydd y ddeddfwriaeth, meddai'r Prif Weinidog, 'yn cryfhau democratiaeth, atebolrwydd a pherfformiad awdurdodau lleol'. Nid yw'n hysbys eto pa ddarpariaethau gaiff eu cynnwys yn y Bil. Ar ôl cyflwyno'r Bil, bydd rhanddeiliaid yn cael cyfle i gymryd rhan yn yr ymgynghoriad perthnasol.

Gwneir pob ymdrech i sicrhau bod y wybodaeth yn y papur briffio hwn yn gywir adeg ei gyhoeddi. Dylai darllenwyr fod yn ymwybodol nad yw'r papurau briffio hyn yn cael eu diweddarau o reidrwydd na'u diwygio fel arall i adlewyrchu newidiadau dilynol.

Ein cyf/Our ref JJ/06318/19

Janet Finch-Saunders AC
Cadeirydd y Pwyllgor Deisebau
Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Tŷ Hywel
Bae Caerdydd
Caerdydd
CF99 1NA
Government.Committee.Business@gov.wales

19 Awst 2019

Annwyl Janet ,

Diolch am eich llythyr dyddiedig 30 Gorffennaf ynghylch y ddeiseb bresennol sy'n canolbwyntio ar ffilmio a recordio cyfarfodydd cynghorau.

Mae'n rhaid i awdurdodau lleol ganiatáu i'r cyhoedd gael mynediad at gyfarfodydd y cyngor, oni bai yr ystyrir bod y materion a drafodir yn rhai sydd wedi'u heithrio (yn bennaf, bydd hyn yn cynnwys trafodaeth am faterion cyfrinachol neu fasnachol). Mae'n fater i bob awdurdod lleol unigol benderfynu ar y trefniadau manwl ar gyfer y cyfarfodydd hyn a pha drefniadau y maent yn eu rhoi ar waith i hwyluso ceisiadau i recordio trafodion, gan y bydd angen iddynt ystyried diogelwch y rheini a fydd yn bresennol.

Mewn perthynas â'r mater ehangach o fynediad at drafodion y cyngor, mae Llywodraeth Cymru wedi annog y prif gynghorau i hybu'r arfer o ddarlledu cyfarfodydd er mwyn sicrhau tryloywder a helpu wrth wneud penderfyniadau. Mae bywydau pobl yn mynd yn fwyfwy cymhleth, ac mae eu hamser yn brin. Gall hyn olygu yn aml nad ydynt yn gallu mynd i gyfarfodydd y cyngor er gwaetha'r ffaith eu bod am weithio er budd eu cymuned leol.

Yn y blynyddoedd diwethaf, mae nifer o'r prif gynghorau wedi cymryd camau i ddarlledu rhai o'u cyfarfodydd gan alluogi unigolion na fyddai fel arfer yn gallu bod yn bresennol i weld drostynt eu hunain y lefel o ddadleuon a thrafodaethau am faterion penodol. Mae hyn hefyd yn galluogi'r unigolion hynny i feithrin gwell dealltwriaeth o'r broses o wneud y penderfyniadau sy'n effeithio arnynt hwy'n bersonol ac fel aelod o gymuned.

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1NA

Gohebiaeth.Julie.James@llyw.cymru
Correspondence.Julie.James@gov.Wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Tudalen y pecyn 82
We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Mae cynnydd wedi cael ei wneud, ond rwyf am sicrhau bod yr holl brif gynghorau yn manteisio i'r eithaf ar y cyfleoedd y mae technoleg yn eu cynnig er mwyn sicrhau bod y gwaith y maent yn ei wneud ar ran dinasyddion yn fwy hygyrch.

Caiff Bil Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) ei gyflwyno yn ddiweddarach eleni, a bydd yn gosod dyletswydd ar brif gynghorau i roi trefniadau ar waith i ddarlledu cyfarfodydd fel bod aelodau o'r cyhoedd nad ydynt yn bresennol yn gallu gweld a chlywed y trafodion wrth iddynt ddigwydd. Bydd disgwyl hefyd i gynghorau sicrhau bod y darllediad ar gael yn electronig ar ôl y cyfarfod.

Caiff y trefniadau manylach eu hystyried wrth i ni weithio gyda'n partneriaid ym maes llywodraeth leol dros y misoedd nesaf i lunio canllawiau yn y maes hwn.

Edrychaf ymlaen at weld faint o gefnogaeth y bydd y ddeiseb hon yn ei chael rhwng nawr a 5 Medi pan mae disgwyl iddi gau.

Yn gywir,

Julie James AC/AM

Y Gweinidog Tai a Llywodraeth Leol
Minister for Housing and Local Government

**P-05-903 Filming and Recording of Council Meetings, Correspondence –
Petitioner to Committee, 25.09.19**

Dear Petitions Committee

The letter does not address the point of the petition it address council doing public broadcasting through online Web cameras. But this would not be the case for town and community councils who do not have a budget to be able to put this service in place

The petition asks for the same law that has been given to England. Which allows members of the public and the press to report on council meetings live and take their own recordings.

Kind Regards

Cllr Russell Spencer-Downe

P-05-797 Sicrhau mynediad i'r feddyginiaeth ffibrosis systig, Orkambi, fel mater o frys

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Rhian Barrance ac ystyriwyd am y tro cyntaf yn ystod Ionawr 2018, ar ôl casglu 5,717 o lofnodion.

Geiriad y ddeiseb

Rydym yn galw ar Gynulliad Cenedlaethol Cymru i alw am ddatrysiad i drafodaethau parhaus rhwng GIG Cymru, Grŵp Strategaeth Meddyginiaethau Cymru Gyfan, Pwyllgor Iechyd a Gwasanaethau Arbenigol Cymru a Vertex Pharmaceuticals ynghylch mynediad i'r feddyginiaeth ffibrosis systig, Orkambi, fel mater o'r brys eithaf.

Gwybodaeth ychwanegol

Mae gan 418 o bobl yng Nghymru ffibrosis systig (CF). Mae CF yn anhwylder etifeddol sy'n lleihau bywyd. Yr oedran canolrifol ar farwolaeth i berson â CF yn 2016 oedd 31 oed. Mae CF yn cael ei achosi gan fwtadiadau yn y genyn CFTR sy'n arwain at fwcws trwchus, gludiog yn cronni yn yr ysgyfaint ac organau eraill. Yn raddol, mae'r croniad hwn yn achosi heintiau cronig yn yr ysgyfaint a difrod cynyddol i'r ysgyfaint. Mae'r baich triniaeth ar gyfer person â CF yn uchel a gall bywyd bob dydd fod yn anodd.

Mae Orkambi yn feddyginiaeth fanwl y gallai 40% o bobl yn y DU gyda CF gael budd ohoni. Tra bod triniaethau CF confensiynol yn targedu'r symptomau, mae meddyginiaethau manwl yn mynd i'r afael â'r mwtadiadau genetig sylfaenol sy'n achosi'r cyflwr. Er nad yw Orkambi yn wellhad, canfuwyd ei bod yn arafu'r dirywiad yng ngweithrediad yr ysgyfaint – yr achos marwolaeth mwyaf cyffredin i bobl â CF – o 42%.

Ym mis Gorffennaf 2016, cydnabu'r Sefydliad Cenedlaethol Rhagoriaeth Glinigol (NICE) Orkambi fel 'triniaeth bwysig.' Fodd bynnag, nid oeddent yn gallu argymhell y cyffur i'w ddefnyddio o fewn y GIG ar sail cost effeithiolrwydd a diffyg data hirdymor.

Ym mis Mehefin 2017, trefnodd yr Ymddiriedolaeth Ffibrosis Cystig ddiwrnod o brotest cenedlaethol yn y Senedd, Stormont, Holyrood, Downing Street ac ar-lein i alw am derfyn ar y diffyg cynnydd. Ers y protestiadau, mae

Pwyllgor Iechyd a Gwasanaethau Arbenigol Cymru (WHSSC) wedi cyflwyno Grŵp Strategaeth Meddyginiaethau Cymru Gyfan (AWMSG) gyda'r dull portffolio a ddatblygwyd gan wneuthurwr y cyffur, Vertex Pharmaceuticals.

Rydym yn galw ar Gynulliad Cenedlaethol Cymru i alw am ddatrysiad i'r trafodaethau parhaus hyn rhwng GIG Cymru, yr AWMSG, WHSSC a Vertex Pharmaceuticals fel mater o'r brys pennaf. Mae'n hanfodol bod dull ad-dalu teg a chynaliadwy i'w gael ar gyfer Orkambi ac ar gyfer y biblinell gyffrous o driniaethau yn y dyfodol.

Mae pobl yng Nghymru wedi bod yn aros yn rhy hir am y cyffur trawsnewidiol hwn. Maen nhw'n haeddu gwell.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Gorllewin Caerdydd
- Canol De Cymru

Ref/ CJP/rml/P-05-797

7th August 2019

Ms Janet Finch-Saunders AC/AM
Chair of the Petitions Committee
National Assembly for Wales
Cardiff Bay
Cardiff
CF99 1NA

Dear Ms Finch-Saunders

Thank you for your letter dated 29th July 2019.

lumacaftor/ivacaftor (Orkambi®)

The role of the All Wales Medicines Strategy Group (AWMSG) is to advise Welsh Government on the availability of new medicines/formulations and make interim recommendations on medicines for NHS Wales, ahead of the National Institute for Health and Care Excellence (NICE) considerations. It is clearly stated within its Constitution that AWMSG should complement and support the work of NICE and should not in any way duplicate or conflict with its work. AWMSG will not normally appraise a medicine if NICE intends to publish final technology appraisal advice within 12 months of the date of marketing authorisation. For this reason, the appraisal of lumacaftor/ivacaftor (Orkambi®) for the treatment of cystic fibrosis in patients aged 12 years and older, who are homozygous for the F508del mutation in the CFTR gene, met AWMSG's exclusion criteria.

NICE appraised lumacaftor/ivacaftor (Orkambi®) for the above indication in July 2016 and did not recommend use. I'm aware that this advice is due to be reviewed; however, AWTTTC (the organization that provides administrative and scientific support to AWMSG) is not aware that Vertex intend to engage with NICE for review of the advice, despite the fact that additional evidence has become available since this advice was published. AWTTTC has encouraged Vertex to submit evidence for appraisal of lumacaftor/ivacaftor (Orkambi®) for the 2-11 year group which has not currently been appraised by NICE and is in communication with the company to determine whether there is a mechanism for appraisal within NHS Wales for the adult population. There is the requirement for further details of the additional significant evidence and how this impacts on the clinical and cost-effectiveness of the medicine, and clarification of any existing commissioning routes that are available in NHS England.

I should highlight that appraisal by AWMSG in the current circumstances would set a precedent and would not be in accordance with the Constitution; therefore, reappraisal by NICE would be the most appropriate and preferred approach.

In summary, from an AWMSG perspective, there are three possible scenarios for Vertex to consider:

...2

1. Vertex submits for reappraisal by NICE, with the advice applying in England and Wales. Any commercial arrangements would need to be applied in NHS Wales.
2. Vertex does not submit for reappraisal by NICE and the negative recommendation remains extant in Wales.
3. Vertex provides AWTTTC with the additional/significant information (which was not included as part of the NICE appraisal) and clarifies the formal access or commissioning routes in England. AWMSG Steering Committee would then consider whether there was sufficient information available to conduct a further appraisal

Tezacaftor/ivacaftor (Symkevi®)

AWTTTC has been in contact with Vertex to encourage their engagement in relation to tezacaftor/ivacaftor (Symkevi®) for the treatment of cystic fibrosis in patients 12 years or older since 31st March 2018, twelve months before tezacaftor/ivacaftor was expected to receive its licence. AWTTTC sought early engagement when they became aware that clinicians in Wales wanted early access to this medicine for their patients. In order to be in a position to advise Welsh Government at the earliest opportunity, AWMSG is reliant upon Vertex submitting the best available evidence of clinical effectiveness and cost-effectiveness as soon as it becomes available. In circumstances where there is an urgent unmet clinical need, and in agreement of the marketing authorisation holder, an appraisal by AWMSG may be accelerated. Vertex requested a meeting with AWTTTC to discuss the Wales Patient Access Scheme: I understand that this was arranged by AWTTTC, but was cancelled at short notice by Vertex. To date, no Wales Patient Access Scheme has been received and therefore, in the absence of a submission by Vertex, the appraisal of this medicine cannot be progressed. It is always disappointing when manufacturers don't take advantage of the opportunity for early appraisal by AWMSG. Our aim is for AWMSG to issue advice as near to the licence date as possible, but this can only be done if the manufacturers submit at the appropriate time.

Ivacaftor (Kalydeco®)

AWTTTC is awaiting a revised Wales Patient Access Scheme in relation to Ivacaftor (Kalydeco®) as agreed by Vertex in March 2017 (a commitment to review the WPAS was noted in the minutes of the AWMSG meeting). I'm aware that during the appraisal, concerns were expressed by AWMSG that the patient population had significantly increased, but the patient access scheme had not been reviewed to take this into account. It is disappointing that we are now more than two years down the line since the medicine was supported for use for the licence extension and we continue to accept the same financial discount that was offered when the medicine was first appraised in 2013 (and was not recommended). AWTTTC has encouraged Vertex to submit for appraisal of the 1-2 year group (which could provide an opportunity to update the WPAS): Neither the submission or a Wales patient access scheme has been received.

....3

In summary, I would urge the Petitions Committee to encourage Vertex to submit additional significant evidence to support the use of lumacaftor/ivacaftor (Orkambi®) and provide evidence of the clinical effectiveness and cost-effectiveness of tezacaftor/ivacaftor (Symkevi) for the treatment of cystic fibrosis in patients 12 years or older. AWMSG will take into consideration the views of the clinical experts and patients/patient organisations in their deliberations and will also take into account wider societal, budget impact and equity issues.

With kind regards

Yours sincerely

Ceri Phillips
Professor of Health Economics &
AWMSG Chairman

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

DATGANIAD YSGRIFENEDIG GAN LYWODRAETH CYMRU

TEITL Mynediad i'r feddyginiaethau ffeibrosis systig Orkambi® a Symkevi®

DYDDIAD 12 Awst 2019

GAN Vaughan Gething, Y Gweinidog dros Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol

Mae mynediad i feddyginiaethau i gleifion â ffeibrosis systig (CF) yn fater yr wyf i ac Aelodau'r Cynulliad wedi mynegi pryder dwfn yn gyson yn ei gylch. Ym mis Chwefror, rhyddheais ddatganiad ysgrifenedig am fynediad i feddyginiaethau CF a wneir gan Vertex Pharmaceuticals. Heddiw, yn sgil y cyhoeddiad gan Gonsortium Meddyginiaethau'r Alban (SMC) na all argymhell defnyddio Orkambi® neu Symkevi®, dymunaf yn awr ddarparu diweddariad am y sefyllfa yng Nghymru.

Cyflwr difrifol a etifeddir yw ffeibrosis systig sy'n effeithio ar oddeutu 400 o bobl yng Nghymru, gan effeithio ar yr ysgyfaint a'r system dreulio yn bennaf. Mae'n rhaid wrth driniaeth ddyddiol â ffisiotherapi, gwrthfotigau, a chymryd tabledi ensymau gyda bwyd, ac mae'n lleihau ansawdd a hyd bywydau pobl yn arwyddocaol. Ar hyn o bryd, nid oes dim modd gwella ac mae triniaethau yn anelu at reoli'r symptomau unigol.

Mae CF yn cael effaith ddinistriol ar gleifion a'u teuluoedd ac wrth reswm rwy'n rhannu eu dymuniad am fynediad i driniaethau newydd effeithiol i'r clefyd cronig hwn.

Gadewch imi fod yn glir, fy man cychwyn yw dymuno gweld meddyginiaethau newydd ac arloesol ar gael yn amserol ac yn gyson i gleifion yng Nghymru. Mae buddsoddiad £80m y mae'r Llywodraeth hon yn ei wneud yn ein Cronfa Triniaethau Newydd yn sicrhau mai dyna'r sefyllfa i bob meddyginiaeth a werthusir ac a argymhellir gan y Sefydliad Cenedlaethol dros Ragoriaeth mewn Iechyd a Gofal (NICE) a'r Grŵp Strategaeth Feddyginiaethau Cymru (AWMSG), dau gorff gwerthuso technolegau iechyd a gydnabyddir yn rhyngwladol.

Bu ivacaftor (Kalydeco®), y driniaeth addasu clefyd gyntaf i gleifion ag CF, ar gael i gleifion yng Nghymru ers 2012. Ers hynny, mae ei wneuthurwr, Vertex Pharmaceuticals, wedi dod â dau feddyginiaeth CF arall i'r farchnad, lumacaftor/ivacaftor (Orkambi®) a tezacaftor/ivacaftor (Symkevi®)

Ystyriwyd argaeledd Orkambi® gan NICE a'r SMC yn 2016. Nid oedd yr un ohonynt yn gallu argymhell ei defnyddio bryd hynny, ac yn 2017 ailgyhoeddodd NICE ei argymhelliad yn ganllaw "Peidiwch â'i Wneud," gan bwysleisio na ddylai'r driniaeth hon fod ar gael fel rheol.

Mae cyhoeddiad heddiw gan yr SMC yn glir na all argymhell defnyddio Orkambi®, er gwaethaf tystiolaeth newydd a'r gytundeb am bris gostyngedig newydd. Ni all yr SMC argymhell defnyddio Symkevi® ychwaith. Yn achos y ddwy feddyginiaeth, mae penderfyniadau'r SMC yn cadarnhau nad oedd yr achosion clinigol nac economaidd yn ddigon cadarn i gael ystyried y naill feddyginiaeth neu'r llall yn gost-effeithiol, hyd yn oed ar y pris gostyngedig a gynigiwyd gan Vertex.

Ers 2016, rydym wedi estyn gwahoddiadau lu i Vertex ymgysylltu â phroses werthuso AWMSG. Yn y pen draw, ysgrifennodd Vertex ataf ym mis Mehefin i gadarnhau eu bwriad i wneud cyflwyniad i AWMSG o ran Orkambi® a Symkevi® ill dau. Fodd bynnag, hyd yn hyn nid yw Vertex wedi anfon cyflwyniad at AWMSG am y naill feddyginiaeth neu'r llall.

Mae ein GIG yn dibynnu ar werthusiadau seiliedig ar dystiolaeth er mwyn sicrhau y defnydd gorau o'i adnoddau cyfyngedig. Mae'r penderfyniad diweddaraf hwn gan gorff gwerthuso arbenigol yn ychwanegu at y dystiolaeth nad yw prisiau Vertex yn adlewyrchu effeithiolrwydd clinigol eu meddyginiaethau, a bod y GIG yn gywir i beidio â'u hystyried yn driniaethau arferol i CF. Anogaf Vertex i fyfyrto ar eu mecanwaith prisio a chadernid eu data clinigol, cyn gwneud cyflwyniad brys i AWMSG.

Caiff y datganiad ei gyhoeddi yn ystod y toriad er mwyn rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf i aelodau. Os bydd aelodau eisiau i mi wneud datganiad pellach neu ateb cwestiynau ynglŷn â hyn pan fydd y Cynulliad yn dychwelyd, byddwn yn hapus i wneud hynny.

Cystic

Fibrosis a fight we must win

Janet Finch-Saunders AM
Chair, Petitions Committee
National Assembly for Wales
Cardiff Bay
CF99 1NA

25 September 2019

Dear Ms Finch-Saunders

The Scottish Government has announced a deal that will see access to Orkambi and Symkevi for everyone with cystic fibrosis (CF) in Scotland who stands to benefit, after reaching an agreement with manufacturer Vertex Pharmaceuticals with support from the UK CF Registry.

The five-year agreement means hundreds who have been waiting, in many cases up to four years, for access to the precision medicines will now have access to these important drugs.

The deal requires Vertex to resubmit the two drugs to the Scottish Medicines Consortium during the agreement period, using new data collected through NHS prescribing. The UK CF Registry, which is maintained by the Trust, will play a vital role in supporting this evidence collection. However, while people with cystic fibrosis in Scotland can celebrate, it a desperate situation that the wait continues for the CF community in Wales.

The Cystic Fibrosis Trust supports the Welsh Government's call for Vertex to submit data for their medicines to the All Wales Medicines Strategy Group. This is the only reasonable next step to take the process forward without further delay and ensure the voices of people with CF and their clinical teams are central to the decision-making process.

We remain hopeful that the Welsh Government and health authorities can help to achieve rapid access by exploring options that allow people with CF to be treated while such a process is undertaken. People with CF and their families must not continue to bear the full burden of the damage caused by this crisis.

Yours sincerely,

David Ramsden
Chief Executive

P-05-869 Datgan Argyfwng Hinsawdd a gosod targedau di-garbon ym mhob polisi

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Matthew Misiak, ar ôl casglu 4,958 o lofnodion ar-lein a 1,190 ar bapur – cyfanswm o 6,148 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Rydym yn galw ar Gynulliad Cenedlaethol Cymru i annog Llywodraeth Cymru i:

1. Ddatgan Argyfwng Hinsawdd.
2. Sicrhau bod yr holl bolisiâu presennol ac yn y dyfodol yn gyson â'r ymgyrch i osgoi newid pellach yn yr hinsawdd a chwymp ecolegol.
3. Deddfu mesurau polisi cyfreithiol i leihau allyriadau carbon i net sero erbyn 2025 a lleihau lefelau defnydd.
4. Gweithredu Cynulliad Dinasyddion Cymru i oruchwyllo'r newidiadau.

Rydym yn galw ar Lywodraeth Cymru i ddatgan Argyfwng Hinsawdd ar unwaith, ac ymrwymo i weithredu'r camau sy'n weddill erbyn mis Mehefin 2019.

Rhaid i dargedau Llywodraeth Cymru ar gyfer sector cyhoeddus di-garbon gael eu defnyddio fel catalydd i sbarduno datgarboneiddio cyflym yn y sector preifat drwy gaffael, trethi a chymhorthdal. Ledled y DU, mae ugain cyngor dinas, tref a sir eisoes wedi datgan Argyfwng Hinsawdd, gan gynnwys Powys a Machynlleth. Rhaid i ddinasyddion fod yn rhan er mwyn sicrhau bod y newid angenrheidiol yn cael ei wneud ar draws gymdeithas, fel y dangoswyd ym model Sortition o ddemocratiaeth gyfranogol. Ymhlith y mentrau y gellir creu partneriaeth â nhw mae: The Climate Mobilization; Beyond Zero Emissions; Rapid Transition Alliance; Green New Deal Group; One Million Climate Jobs; The Breakthrough Institute; a Zero Carbon Britain.

Gwybodaeth ychwanegol:

Mae Panel Rhynglywodraethol y Cenhedloedd Unedig ar Newid Hinsawdd wedi rhybuddio bod gennym 12 mlynedd i wneud y newidiadau angenrheidiol i gyfyngu ar gynnydd mewn tymheredd byd-eang o 1.5°C. Bydd methiant i weithredu yn golygu cynnydd sylweddol a chyflymach yn

lefelau'r môr a llifogydd, newidiadau eithafol a sydyn i batrymau tywydd, methiant cnwd, a rhywogaethau o blanhigion, pryfed ac anifeiliaid yn darfod. Yn anochel, bydd hyn yn arwain at amharu economaidd byd-eang ac argyfwng dyngarol. Bydd hefyd yn effeithio'n andwyol ar les pobl Cymru a biliynau o bobl eraill. Y llynedd, dywedodd Syr David Attenborough:

"Ar hyn o bryd, rydym yn wynebu argyfwng a wnaed gan ddyn ar raddfa fyd-eang. Ein bygythiad mwyaf mewn miloedd o flynyddoedd. Newid hinsawdd. Os na fyddwn ni'n gweithredu, mae cwmp gwareiddiad a thranc llawer o'n byd naturiol ar y gorwel. Mae pobl y byd wedi siarad. Mae'r neges yn glir. Mae amser yn rhedeg allan."

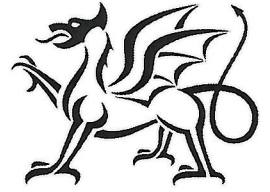
Mae polisi Datblygu Un Blaned a Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol yn dangos y gall Cymru arwain y ffordd mewn polisi blaengar. Ond nid ydynt yn ysgogi'r llywodraeth i weithredu yn unol â difrifoldeb y sefyllfa. Mae'r consensws gwyddonol yn dangos y raddfa heb ei debyg o weithredu ar y cyd sydd ei angen er mwyn osgoi'r canlyniadau gwaethaf yn y dyfodol agos. Ni allwn ofyn am ddim llai.

Mae pobl ledled y byd yn cael eu hysbrydoli gan fudiad Extinction Rebellion i annog llywodraethau ar bob lefel i wynebu'r her yn sgil newid hinsawdd a chwmp ecolegol. Bydd cenedlaethau'r dyfodol yn ein barnu ar ein dewrder i wneud y newid yr ydym yn gwybod sydd ei angen ar frys. Gweithredwch nawr.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Aberconwy
- Gogledd Cymru

Lesley Griffiths AC/AM
Gweinidog yr Amgylchedd, Ynni a Materion Gwledig
Minister for Environment, Energy and Rural Affairs

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Eich cyf/Your ref P-05-869
Ein cyf/Our ref LG/06610/19

Janet Finch-Saunders AM
Chair, Petitions Committee

SeneddPetitions@assembly.wales

12

August 2019

Dear Janet

Thank you for your letter of 29 July regarding *Petition P-05-869: Declare a climate emergency*. You asked for the Welsh Government's response to the petitioners' call to establish citizens' assemblies.

We believe increasing our efforts to tackle climate change means fostering greater collaboration across our society and we want people in Wales to play a key role in that challenge by bringing forward new ideas and initiatives. The Welsh Government provides practical and financial support to people across Wales to take direct action to tackle climate change and strengthen the resilience of our ecosystems through policy initiatives such as our Energy Service and the Enabling Natural Resources and Wellbeing Grants. Where groups of citizens come together to drive action on climate change, this government is listening and working with them to make it happen. The National Assembly for Wales and our other democratic institutions also play a vital role in listening to and advocating for Welsh citizens.

We believe there can be a role for citizens' assemblies to make a valuable contribution to this agenda. For the public to engage in a citizens' assembly, they must be confident the process is both genuinely independent and their voice will be heard. For these reasons we believe citizens' assemblies are most effective when established on a cross-party, parliamentary basis. This is the case, for example, in the citizens' assembly convened in Ireland in recent years and the citizens' assembly on climate change being held this year as a joint exercise by six House of Commons select committees.

The petitioners' demands align closely with those of Extinction Rebellion (XR). The First Minister met members of XR on 5 August. He has invited XR to the Welsh Government's climate change conference in October to share and discuss ideas about how we could accelerate specific decarbonisation targets. The First Minister also committed political support to XR's idea of a citizens' assembly to explore what action is needed in response to the climate emergency declaration.

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1NA

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400
Gohebiaeth.Lesley.Griffiths@llyw.cymru
Correspondence.Lesley.Griffiths@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Tudalen y pecyn 95

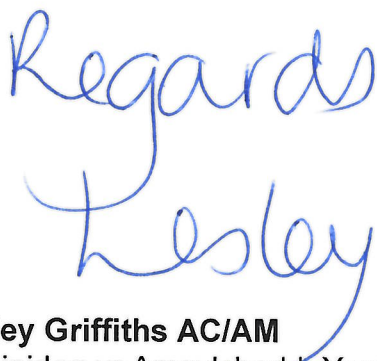
We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

The Committee has also asked for “further information, including a timescale, about the review of actions in *Prosperity for All: A Low Carbon Wales*”. The policies and proposals in the plan make provision for continuous review, as well as informing the development of the second carbon budget and plan. We will publish the second plan before the end of 2021.

Since publishing the first plan and declaring a climate emergency we have established a permanent Cabinet Sub-Committee to provide impetus from the ministerial level. We have reached a number of policy milestones which represent major reviews of government policy, as reflected in *Prosperity for All: A Low Carbon Wales*. They also represent opportunities for Assembly Members and all Welsh citizens to help to shape future policy in these areas. The following milestones have all been reached since the declaration of a climate emergency on 29 April:

- Publishing proposals for future financial support for agriculture after Brexit.
- Publishing proposals for future marine management after Brexit, including the implementation of sustainable management practices, focusing on improving the resilience of marine ecosystems.
- Completing a consultation on environmental principles and governance after Brexit and creating a group of key stakeholders to take forward this work over the summer.
- Committing to bringing forward new restrictions on the sale of single use plastics, and to implementing the provisions of the Environment (Wales) Act 2016 to require businesses to separate their waste to ensure all recyclable materials are not wasted.
- Publishing the recommendations from the Decarbonisation of Homes Wales Advisory Group, with a full government response due this autumn.
- Committing to driving further decarbonisation and energy efficiency through the rollout of the empty homes grant scheme across the Valleys taskforce area.
- Committing to prioritising the zero carbon economy in regional investment after Brexit, along with inequality, business competitiveness, and healthier and more sustainable communities.
- Publishing proposals on the new curriculum for Wales, which includes helping learners to become ethical and informed citizens of Wales and the world as one of the curriculum’s four central purposes.

Additionally, since the climate emergency declaration we have announced more than £60m to support a wide range of initiatives that deliver on the objectives of *Prosperity for All: A Low Carbon Wales*, with almost £20m additional funding secured from the European Union. These include support for active travel, tackling biodiversity loss and wider ecosystem resilience, low carbon innovation in industry, the development of a world-leading marine energy sector and supporting community action on reducing waste and protecting local species and habitats.

Lesley Griffiths AC/AM

Gweinidog yr Amgylchedd, Ynni a Materion Gwledig
Minister for Environment, Energy and Rural Affairs

P-05-869 Declare a Climate Emergency and fit all policies with zero-carbon targets, Correspondence – Petitioner to Committee, 25.09.19

- What are your thoughts on the attached document?
- **A seemingly comprehensive response, which must be continually progressed and held to account by our AMs..**
- Does it adequately address the issues that you raised?
- **The agricultural financial support will have its focus on supporting farmers through Brexit transition, but will it go further to enable the landscapes' use as a vital carbon sequestration mechanism? Welsh agricultural heritage must be defended, but not hobble progressive land use and management. With equal consideration, it should be integrated into bold restoration of pre-iron-age landscapes with modern food-production solutions, all supported by promotion of agricultural, labour-intensive/low-carbon education and training.**
- **We note the first lines of the bullet-pointed responses: "Publishing proposals...publishing proposals...Completing a consultation...Committing to...Publishing the recommendations...Committing to...Committing to...Publishing proposals". Emergency demands swift action, and so far action has only been talked about. The entire apparatus of the Senedd and government should be brought to bear on involving citizens then making these profound changes with utmost priority. Without mitigation efforts led by Wales and the UK, and especially without resilience/adaptation responses within Wales, all other policy areas will be severely impacted as the effects of the climate crises bites. Climate changes everything, and demands unprecedented scale of action.**
- Do you have further questions in response?
- **None**
- Is there anything additional that you would like the Committee to know at this stage, either in response to this document or as an update to the Committee?
- **Please continue to involve XR Cymru/XR Cardiff with further development of citizen's assembly processes, by the contacts already established.**

Extinction Rebellion Cymru : e-petition to declare a climate emergency – final response to Lesley Griffiths Letter 12th August 2019

Extinction Rebellion's 3rd demand is to establish a national Citizens Assembly to tackle the Climate and Biodiversity Crisis. Here in Wales, Extinction Rebellion Cymru are calling for a Welsh Citizens Assembly. Lesley Griffiths in her letter, mentions Citizens Assemblies noting they :

- 'make a valuable contribution'
- 'are most effective when established cross-party'
- and the First Minister has recently 'committed political support to XR's idea of a Citizens Assembly'

We would suggest there is already cross-party support for the idea of a national Citizens Assembly in Wales and would like to see a debate in full Chamber that commits time-scale and funding.

The Welsh Assembly Commission already has in place the necessary mechanisms - they ran a Citizens Assembly in Newtown July 2019 answering the question: How can people in Wales shape their future through the work of the National Assembly.

Lesley Griffiths notes that the First Minister has invited Extinction Rebellion Cymru to attend the Climate Decarbonisation Conference on 16th October – we will be delighted to be there.

Extinction Rebellion's first demand is for the government to tell the truth about the Climate and Ecological Crisis. XR Cymru met with Lesley Griffiths last week and the Welsh Government has agreed to a mass communication to the public about the climate crisis. We are delighted to participate in the process of designing an ambitious Communication Strategy to Tell the Truth! We will submit our recommendations no later than the end of October 2019.

Lesley Griffiths' letter states that a Cabinet Sub-committee has been established in response to declaring a Climate Emergency. We are pleased to see cabinet-level co-ordination of the government's response to the Crisis is being established but would want to know more regarding this committee's membership, mandate and schedule. How can we access the committee's minutes online? We have asked for this information from Lesley's office but at the time of submitting this document, we had not received a reply.

Lesley Griffiths talks of the Prosperity for All: A Low Carbon Wales Report and the government's achievements since declaring a Climate Emergency April 2019. Extinction Rebellion Cymru are pleased to note the government's

commitment to taking action towards decarbonising Wales but many of us are concerned that the measures do not go far or fast enough. Other organisations in Wales are better placed to express exactly where and how the government should scale up their ambition to decarbonize. Extinction Rebellion Cymru will continue to demand a Citizens' Assembly to guide the specifics around decarbonisation and will be hosting a Citizens' Assembly workshop at the Climate Decarbonisation Conference in October.

Since February when our e-petition was launched, the Climate and Ecological Crisis has risen up the political and public agenda. Extinction Rebellion Cymru feel that the e-petition has played a part in this and would like to thank all members of the Petitions Committee for their contribution in making this happen.

Louise Gray

Extinction Rebellion Cymru and Cardiff

Eitem 3.3

P-05-891 Mae angen dod â phrofion Darllen a Rhifedd Cenedlaethol ar gyfer plant mor ifanc â 6 oed i ben ar unwaith

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Tanya Beer, ar ôl casglu cyfanswm o 256 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Nid yw Profion Rhifedd a Darllen Cenedlaethol i blant mor ifanc â 6 oed yn addas at y diben a dylid dod â nhw i ben cyn gynted â phosibl. Nid y ffordd orau ar gyfer plant ifanc sydd wedi'u hannog i ddysg drwy chwarae yw eu hasesu drwy eistedd am hyd at 40 munud i gwblhau prawf.

Er bod Llywodraeth Cymru yn argymhell nad oes angen paratoi, mae'n anochel bod ysgolion yn cymryd amser o'u gwaith dysgu arferol i sicrhau bod plant yn gyfarwydd â fformat y profion ac mae plant yn aml yn cael trafferth deall yr hyn a ddisgwyllir ganddynt. Mae hyn yn arwain at golli hyder a mwynhad dysgu ar oedran mor ifanc a allai fod yn niweidiol i'w dysgu parhaus.

Mae Adolygiad Donaldson (Dyfodol Llwyddiannus, 2015) yn argymhell y dylai unrhyw asesiadau fod 'mor ysgafn eu cyffyrddiad â phosibl', 'osgoi biwrocratiaeth ddiangen', gan gynnwys 'asesiadau cyfannol o gyflawniadau' a defnyddio 'hunanasesu ac asesu gan gyfoedion' i 'annog plant a phobl ifanc i gymryd mwy o gyfrifoldeb dros eu dysgu eu hunain'. Mae pedair blynedd wedi mynd heibio ers yr adolygiad hwn ac mae'r profion hyn yn dal i gael eu cynnal. O ganlyniad mae angen dod â fformat presennol yr asesiad strwythuredig i ben ar unwaith.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Tor-faen
- Dwyrain De Cymru

P-05-891 National Reading and Numeracy Tests for children from as young as age 6 need to be discontinued with immediate effect, Correspondence – Petitioner to Committee, 29.07.19

I would like to thank the minister for taking the time to comment and offer her assurances. I would welcome the move away from formal written exams towards more flexible assessments as this is likely to reduce the pressure on pupils and teachers.

The minister stressed that schools should not be setting national test-related homework or working on multiple past papers but unfortunately this is an inevitable consequence of formal testing. The tests differ from the way in which the pupils have been taught, particularly in the lower key stages, so it is necessary to familiarise the pupils with the exam question styles. This inevitably results in the pupils being taken away from their ordinary learning in line with the curriculum.

Formal exam based testing as a snapshot of a very young child's ability adds very little to the parents' or teachers' perception of an individual child's ability. As a result, despite the changes to the national tests, the benefits of the tests are unlikely to outweigh the risks of harm from the stress and time spent deviating from the curriculum.

Yours Sincerely,

Dr Tanya Beer

Eitem 4

P-05-886 Stopio'r Llwybr Coch (coridor yr A55/A494)

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Linda Scott, ar ôl casglu cyfanswm o 1,275 lofnodion ar-lein a 134 ar bapur, sef cyfanswm o 1,409 o lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Rydym yn galw ar Gynulliad Cenedlaethol Cymru i annog Llywodraeth Cymru i dynnu ei chefnogaeth yn ôl i'r "Llwybr Coch" (Gwella Coridor Glannau Dyfrdwy yr A55/A494/A548) am y rhesymau a ganlyn:

- 1) Mae adeiladu'r ffordd newydd drwy goetir hynafol, ac ar draws tir amaethyddol, yn groes i Bolisi Cynllunio Cymru a Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol.
- 2) Bydd y cynlluniau a gyhoeddwyd yn ddiweddar ar gyfer Pont Dyfrdwy newydd ar yr A494, ehangu'r A494 a gwelliannau eraill, yn gwella traffig Glannau Dyfrdwy heb fod angen y 'Llwybr Coch'.
- 3) Nid oedd y costau a ddefnyddiwyd i gyfiawnhau dewis y "Llwybr Coch" yn cyfrif am y gwaith angenrheidiol i wella Pont Sir y Fflint. Nid yw hyn ychwaith yn cynnwys ychwanegu lôn araf ar bwynt tagfeydd difrifol ar yr A55, sef y bryn allan o Laneurgain tuag at Dreffynnon. Bydd adeiladu'r Llwybr Coch yn gwaethygu'r pwyntiau hyn. Mae'r amcangyfrif annigonol o'r costau yn awgrymu nad oes modd dweud bod y ffordd arfaethedig yn cynnig gwerth am arian. At hynny, nid yw'r costau'n cynnwys y gwelliannau arfaethedig i'r A494 (a amlinellir yn 2).
- 4) Roedd dewis y Llwybr Coch yn seiliedig ar arolygon traffig anghynrychioliadol.
- 5) Wrth ystyried y Llwybr Coch, methodd Llywodraeth Cymru ag ymgynghori'n ddigonol â thrigolion ardaloedd y Fflint a Laneurgain er gwaetha'r effaith sylweddol bosibl ar eu cymunedau. Er gwaetha'r ffaith y byddai'r ffordd newydd yn costio dros chwarter biliwn o bunnoedd, mae'n debygol o arwain at fwy o dagfeydd traffig yn y cymunedau hyn.

6) Mae'r Panel Rhyngwladol ar Newid Hinsawdd wedi galw am weithredu brys i leihau allyriadau CO₂, gan ddweud mai dim ond 12 mlynedd sydd gennym ar ôl i achub hinsawdd y byd. Mae angen inni fuddsoddi ein hadnoddau cyfyngedig mewn trafndiaeth gynaliadwy fel rheilffyrdd.

Etholaeth a Rhanbarth y Cynulliad

- Delyn
- Gogledd Cymru

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon

P-05-886 Stop the Red Route (A55/A494 corridor), Correspondence – Petitioner to Committee, 25.09.19

Despite being a small family farm we have, over the last 40 years, implemented a plan to conserve and create wild life habitats. We converted to an organic system 20 years ago and are now very close to being carbon neutral - all of this supported by the WAG.

How ironic that the Welsh Government should be pursuing a plan formulated almost 10 years ago to destroy this environment despite recognising, at last, that we have in the words of Lesley Griffiths a "Climate Crisis", not to mention the now proven and accepted fact that new roads do not solve the problem.

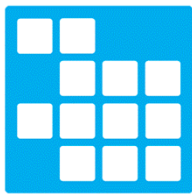
Shelving this project now whilst the much hailed improvement in public transport and work on the existing A494/A55 are completed, would provide the WAG with the opportunity to demonstrate they really are concerned for the wellbeing of our future generations.

Ken Skates refused to visit the site prior to choosing his preferred route. Perhaps one or more members might redress the balance by seeing for themselves why we are so concerned and what we are so concerned about.

Yours faithfully,

R.J.S. Hodgkinson

P-05-886 Stop the Red Route (A55/A494 corridor), Correspondence – North Wales Economic Ambition Board to Committee, 09.09.19

north wales economic ambition board
bwrdd uchelgais economaidd gogledd cymru

North Wales Economic Ambition Board Response to National Assembly for Wales Petitions Committee Inquiry – Deeside Corridor Improvement

Introduction

The North Wales Economic Ambition Board is a cross sector partnership comprising representatives from the North Wales Local Authorities, Business, Higher and Further education and the Third Sector. Our collective aim is to support sustained economic growth in the region through better joint working.

The importance of transport connectivity in North Wales has long been recognised as a significant priority for the region. One of the key early projects delivered by the NWEAB was a Regional Infrastructure Plan, intended to support achieving a high-level economic growth strategy for the region. The importance of identifying solutions to the current levels of congestion and lack of resilience on the A494 / A55 corridor was high in the list of identified strategic priorities.

The North Wales Economic Ambition Board has recognised there is an urgent need for the existing A55 / A494 and the Deeside road network to be improved in order to sustain current and future levels of economic growth in North Wales.

The Strategic Infrastructure Plan highlights the following.

North Wales has a dispersed population, which apart from Wrexham and Deeside, make it harder for the region overall to develop hubs of economic activity with any scale. The region is also peripheral to the large economic centres on the English side of the border so excellent infrastructure and connectivity can contribute to economic growth by attracting inward investment and enabling residents to access higher quality jobs over a wider radius.

Transport improvements can promote economic performance by overcoming constraints caused by congestion, long travel times, and disproportionate commuting costs. Long travel times imply economic costs to a business as time could be used more productively elsewhere and it discourages commuting to higher value jobs. Transport is a unique type of infrastructure that enables enabling people to access jobs and bringing businesses closer together.

The existing road infrastructure on the A55 / A494 is one of the main arterial access points into North Wales and when congested acts as a throttle to the North Wales economy. In addition it is also the main means of access to the Deeside Industrial Zone, a major development area with over 9000 jobs and the potential for many more. The conflict between local access to employment and other services and also long distance traffic crossing from North Wales to North West England is a significant cause of congestion on this route. This is especially the case at peak times when high levels of tourist traffic are also entering or leaving North Wales. Without improvement, high levels of congestion on this route will impact on the potential for economic growth in the region.

The importance of the A494 / A55 as an arterial access route serving the whole of North Wales, is summarised in the description below.

The A55 is the main expressway through North Wales running from the end of the M53 in the east all the way to Holyhead Port on Anglesey. Its entire length running from Chester to Holyhead is a dual carriageway route and forms part of the TEN-T Road Network.

Junction 34/33b is point at which the A494 converges and then diverges with the A55. The A494 is a primary trunk route running from Dolgellau through part of the Snowdonia National Park to west Cheshire crossing Flintshire.

The A494/A55 between the River Dee and Northop Interchange is a dual 2-lane road. It frequently experiences severe congestion. The road carries significantly more traffic than it was designed for, and falls below modern standards. It is poorly aligned and there is nowhere for broken down vehicles to pull off the road. Some of the junctions have slip roads that are too short or too close to the road, some of which have poor visibility. It is at these junctions that the majority of accidents occur. Resilience along the route is a significant issue for the region.

Between the A55 at Ewloe Interchange and the M56 motorway, the current route through Queensferry is formed by the A494(T), A550(T) and A5117(T). These sections of the highway network suffer congestion and delay at peak weekday and tourism periods due to high traffic volumes, sub-standard junction geometry (e.g. Ewloe Interchange) and limited peak capacity.

Throughout Deeside there are significant pinch points in the road network leading to congestion, particularly through the Deeside Corridor. The proposed Red Route Road Improvement will address the chronic congestion the area suffers. Significant planned development in the Deeside area prior to the implementation of the road improvement is likely to have a detrimental effect on road capacity and resilience on this main gateway into Wales.

Importantly, the need for improvement along the current A494 corridor and the replacement of the current River Dee bridge will be required irrespective of the red route development.

The NWEAB response to the original consultation contained the following statements, all of which remain valid at the current time.

The lack of resilience in the current road network is a significant issue for the North Wales economy.

There are very high levels of cross-border connectivity between North Wales and North West England. There are very significant daily cross-border commuter flows and the cross-border economy functions in an integrated way. Fundamentally business does not recognise the border between England and Wales in this location. The current situation where direct access from the UK motorway network to Wales stops at a series of concrete blocks just after you enter Wales is unacceptable. Work undertaken by the NWEAB in partnership with the Cheshire and Warrington Local Enterprise Partnership and the Liverpool City Region has highlighted the economic potential of the cross-border region and the prospect of significant employment growth that could accrue from better communication links. The delivery of an improvement scheme for the A55 / A494 better linking North Wales to the UK motorway network and the wider Northern Powerhouse is essential.

Response to Current Inquiry

The NWEAB remains strongly supportive of the proposal to deliver improvements to the A494 and A55 corridor, on the basis that improvements to the current congested network is essential.

The NWEAB supports the Red Route proposals because they: -

- Offer an increase in capacity to the current congested network.
- Offer opportunities for better resilience than other alternative proposals, will cause less disruption during the construction period and impact on fewer existing residents.
- Will significantly improve connectivity from deprived communities across north Wales to the employment opportunities at Deeside Industrial Park.
- Will enable existing businesses on the Deeside Industrial park to have improved access for staff, customers and to markets.
- Having traffic split over two routes will deliver significantly better resilience during periods of disruption than current arrangements and alternative proposals

The NWEAB has also strongly support the development of alternative transport proposals to road-based interventions. It was clear from the consultation proposals that road improvements alone would not resolve the current demand for transport in the area. In particular, one of the significant causes of congestion is when long distance traffic, including port related movements from Ireland, clash with peak holiday travel and local commuter traffic using only short lengths of the strategic road network. We have worked with Welsh Government and Flintshire County Council to support and prioritise local interventions that would provide a viable alternative to car- based commuting.

Multi-mode transport proposals include: -

Planned improvements to rail service frequencies and improved reliability on the Wrexham – Bidston route that links the Deeside area with Wrexham and Liverpool. The introduction of new rolling stock from December 2019 and a doubling of current service frequencies from 2021, supported by improved branding and marketing, will transform current services along this route.

Successfully campaigning for better and more frequent rail services along the north Wales main line, resulting in franchise commitments for better services, in the new Transport for Wales franchise.

Proposals for a new rail station, with associated park and ride and transport hub at Deeside Parkway.

Improvements to Shotton rail station including improved opportunities for interchange between the Bidston route and the North Wales main line.

Delivering improvements to the Deeside Shuttle bus services, including the emerging proposals for low carbon vehicles on the route.

Making significant improvements to active travel networks linking Deeside Industrial Park to communities in Shotton, Queenferry, Connah's Quay and surrounding areas.

Establishing Quality Bus Partnerships on the main bus routes along the coast and between Rhyl and Chester.

Detailed cross border work with partners in Cheshire and Warrington and the Liverpool City Region to better understand and manage cross border transport movements. These solutions will require investment in cross-border integrated ticketing and coordination of passenger transport timetables.

The NWEAB considers that the proposed delivery of the red route improvement scheme, delivered in conjunction with the area wide package of passenger transport and active travel interventions set out above, is the preferred solution.

Summary.

The heavy congestion currently being suffered on the existing A494 / A55 corridor is acting as a throttle on the North Wales economy. The lack of resilience when incidents occur has a significant impact on business throughout the region, but especially in the Deeside area.

The proposal to deliver improvements through the construction of the proposed red route will help resolve congestion in the immediate area. The proposed route will improve access to employment opportunities in Deeside for the whole of North Wales. The comprehensive package of wider transport improvements will provide opportunities to increase the use of alternatives to private car access in the local area.

The red route scheme will be a catalyst for improvements to passenger transport routes and services and active travel solutions will improve opportunities for local access to major employment sites.

The requirement for on-line improvements along the A404 / A55 will remain. The poor condition of much of the strategic infrastructure will be a significant issue in the future unless resolved. The nature of the work required will be highly problematic unless alternative road capacity is available.

Both proposed improvement packages are necessary to respond effectively to the current congestion in the Deeside corridor.

The NWEAB supports the package of improvements, including the proposals to construct the red route. It is however essential that wider improvements to passenger and active travel are also delivered as part of a comprehensive package of connectivity improvements.

September 2019